

MIRJANA SAVANOV
RUŽA JOSIĆ

BUNJEVAČKI GOVOR
SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

PRIRUČNIK ZA UČITELJE

uz *Bunjevačku čitanku*
za 1. i 2. razred osnovne škole
Didaktičko-metodička uputstva

ZAVOD ZA UDŽBENIKE • BEOGRAD

Recenzenti

Dr Dragoljub Petrović, penzionisani profesor Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, Odsek za srpski jezik, predmeti Dijalektologija i Fonologija srpskog jezika

Dr Pavle Ilić, penzionisani profesor Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, Odsek za srpsku književnost i jezik, predmet Metodika nastave srpskog jezika i književnosti

Karolina Gašparovski, nastavnik srpskog jezika kao nematarnjeg i srpskog jezika i književnosti u OŠ „15. oktobar” u Pivnicama

Redaktor teksta

Nataša Dobrić

Odgovorni urednik

Slobodanka Ružičić

Za izdavača

Dragoljub Kojić,

v. d. direktora i glavnog urednika

© ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ, Београд, 2013.

Ово дело не сме се умножавати, фотокопирати и на било који други начин репродуковати, ни у целини ни у деловима, без писменог одобрења издавача.

UVOD

Usvajanje Nastavnog plana i programa za izborni nastavni predmet bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture predstavlja veliku novinu u oblasti obrazovanja u Republici Srbiji. Nakon osam decenija Bunjevci su dobili mogućnost da svoj govor neguju u okviru izborne nastave. Izborni predmet bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture daje mogućnost da se govor Bunjevaca izvede iz kruga porodične intime i postavi na jedan viši nivo komunikacije.

Još pre 2000 godina Kvintilijan je u svom delu *Obrazovanje govornika* rekao: „Ako je govor najveći dar kojim su nas obdarili višnji bogovi, zar onda ima išta vrednije da se oplemenjuje i usavršava od tog dara?” Da bi se znanje bunjevačkog govora, koje deca stižu u svojim kućama, učvrstilo i proširilo, izrađeni su bunjevački udžbenici *Bunjevačka čitanka* i *Bunjevačka gramatika „Klupče”*.

Autori *Bunjevačke čitanke za I i II razred osnovne škole* su nastojali da taj udžbenik bude, s jedne strane, zbornik tekstova iz bunjevačke narodne i umetničke književnosti i etnologije, a s druge strane, savremen radni udžbenik.

U *Čitanci* se, uz starije tekstove objavljene u bunjevačkim kalendarima, časopisima i zbornicima iz ranijeg perioda, nalazi i nekoliko savremenih tekstova pisanih bunjevačkim govorom koji su štampani u bunjevačkim novinama, zbornicima i pojedinačnim zbirkama. Oni su poslužili kao korpus za izbor dela koja su nezaobilazna u nastavi datog izbornog predmeta. Potrebno je uzeti u obzir da Bunjevci imaju skromnu dečju književnost, što pokazuje i izbor tekstova za decu koji su predviđeni Nastavnim planom i programom. Tek 2007. godine Bunjevci počinju intenzivnije da pišu za decu i o deci. Stoga savremeni tekstovi namenjeni deci nisu zauzeli primarno mesto u Nastavnom planu, a samim tim ni u *Čitanci*. Cilj je bio da se postojećim tekstovima deci približi bunjevački govor.

Pisanje *Bunjevačke čitanke* i *Bunjevačke gramatike „Klupče”* bio je, s prosvetno-pedagoškog i istorijskog stanovišta, velik i odgovoran zadatak jer se takvi udžbenici prvi put nakon Drugog svetskog rata izdaju u našoj domovini, a treba da zadovolje potrebe savremene nastave.

Deca koja pripadaju bunjevačkoj nacionalnoj manjini veoma retko su imala prilike da čitaju stare bunjevačke knjige, novine ili kalendare, jer se ova izdanja čuvaju samo po bibliotekama i privatnim zbirkama. Naša dužnost je da im te zapise učinimo dostupnim i tako ih otrgnemo od zaborava, a decu naučimo i podsetimo na to da se jezičko i kulturno nasleđe sopstvenog naroda najbolje čuva učenjem, čitanjem i prenošenjem „s kolena na koleno”. Upoznavanje elemenata tradicije, kulture i običaja daje mogućnost učeniku da stiče svest o sebi i o svom mestu u društvu u kojem živi. U udžbeniku se nalazi sve ono što jedan narod čini prepoznatljivim – govor, običaji, nošnja...

Udžbenik *Klupče – moja prva bunjevačka gramatika s elementima nacionalne kulture za niže razrede osnovne škole* ima četiri poglavlja – Prvi razred, Drugi razred, Treći razred, Četvrti razred. U njemu su obrađene sve nastavne jedinice vezane za gramatičke sadržaje bunjevačkog govora. Nastavni sadržaji su usklađeni s nastavnim planom i programom za sve razrede i uspešno formulišu ciljeve, zadatke i načine ostvarenja programa koji su sastavni delovi nastave. U usvajanju novih znanja, njihovom utvrđivanju i produbljivanju učenicima će pomoći mnogobrojne ilustracije i istraživački i stvaralački zadaci. Vežbe, dopunjalke, rebusi, osmosmerke, igre rečima i dr. imaju ulogu da podstaknu učenike i da pojačaju radnu atmosferu na času. Pri tome učenici nisu pasivni posmatrači i slušaoci, već aktivno učestvuju u procesu sticanja i usavršavanja znanja. Radi boljeg razumevanja bunjevačkog govora *Klupče* sadrži raznovrsne zadatke koji učenike podstiču na razmišljanje i omogućuju im da shvate vezu između nastave i života.

Važno je napomenuti da su sadržaji koji se obrađuju u prvom razredu pisani ćiriličnim pismom pošto je to prvo pismo koje dete uči u školi. U ostalim razredima u upotrebi je latinično pismo, onako kako ga Bunjevci upotrebljavaju.

CILJEVI I ZADACI

Cilj nastave bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture jeste negovanje usmenog i pisanog bunjevačkog govora kao i negovanje tekovina nacionalne kulture Bunjevaca, običaja i tradicije.

Zadaci nastave bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture su:

- razvijanje usmenog i pismenog izražavanja;
- čitanje kraćih tekstova pisanih latinicom;
- bogaćenje i usavršavanje rečnika bunjevačkog govora;
- upoznavanje književnih pojmova;
- osposobljavanje učenika da uspešno primenjuju bunjevački govor u različitim komunikacijskim situacijama;
- razvijanje sposobnosti učenika da svoja znanja, misli i osećanja izražavaju bunjevačkim govorom;
- upoznavanje bunjevačke narodne i umetničke književnosti;
- podsticanje i usmeravanje na čitanje;
- razvijanje tolerancije i međusobnog uvažavanja;
- upoznavanje tekovina nacionalne kulture Bunjevaca putem učenja o narodnoj nošnji.
- čuvanje i poštovanje sopstvenog kulturnog identiteta i, istovremeno, uvažavanje nacionalnog blaga drugih naroda;
- vaspitanje u duhu mira i saradnje među ljudima;
- razvoj sposobnosti percepcije, prepoznavanja, mišljenja, pamćenja, zaključivanja.

Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture je izborni nastavni predmet koji je u tesnoj vezi s predmetima redovne nastave kao što su srpski jezik, svet oko nas, likovna kultura, muzička kultura i fizičko vaspitanje.

Prilikom pisanja bunjevačkih udžbenika zaživela je ideja da se tekstovi pisani narodnim jezikom obrade savremenom metodičkom aparaturom. Ti udžbenici imaju radni karakter i podstiču učenike na razmišljanje, istraživanje i stvaralaštvo,

otvaraju mogućnost beleženja, podvlačenja, povezivanja, precrtavanja, docrtavanja, biranja, upoređivanja. Tako su tekstovi narodne i umetničke književnosti praćeni metodičkom aparaturom koja na jasan način učeniku daje radne naloge u obliku pitanja, zadataka, uputstava.

Bunjevačka čitanka se sastoji iz dva dela. Prvi deo obuhvata čitanku za prvi razred, a u drugom delu su tekstovi za drugi razred. Tekstovi u čitanci su tematski grupisani. U svakoj tematskoj celini zastupljen je princip postupnosti.

U prvom razredu na časovima bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture nije zastupljeno pismeno izražavanje. Zamisao je da se gradivo usvaja verbalnim aktivnostima, kroz igru i manuelnim aktivnostima. U čitanci za prvi razred naslovi i kraći tekstovi pisani su ćirilničnim pismom radi lakšeg savlađivanja gradiva i uspešnijeg snalaženja pri rešavanju zadataka. Tek nakon obrade latiničnog pisma, u drugom razredu, počinje se s pismenim izražavanjem. Stoga je *Čitanka* za prvi razred zasnovana na ilustracijama i teme se u ovom razredu obrađuju metodom usmene reči. Akcenat je na verbalnim aktivnostima – odgovaranju na pitanja, monološkim i dijaloškim vežbama, simulaciji svakodnevnih životnih situacija. Ilustracije su funkcionalne, a prate ih odgovarajući tekstovi u *Priručniku*. Veoma je važno podsticati učenike na verbalne aktivnosti i pri tome jačati kod njih osećaj samopouzdanja.

Metodička aparatura započinje nalogima: *Divanimo o pismi; priči; Izdivani; Sigray se; Stvaraj; Podvuci*. Cilj nam je da se ovim nalogima postigne radna atmosfera na času. Poželjno je na času da učenik bude aktivan, da odgovara na pitanja, da ih postavlja i, kad god je to moguće, samostalno rešava zadatke i primenjuje naučeno.

Aparatura je kod pojedinih lekcija proširena zadatkom za radoznale – *Dobro je da znaš*, kojim se učenicima daju šire informacije iz oblasti književnosti, tradicije ili etnologije.

U *Priručniku za učitelje*, koji prati lekcije iz *Čitanke*, opšti podaci o času se daju na srpskom jeziku, a struktura i tok časa pisani su bunjevačkim govorom.

Deo *Priručnika* namenjen prvom razredu sadrži 28 lekcija. Svaka lekcija je praćena didaktičko-metodičkim uputstvima i aparaturom. Uz pojedine lekcije predviđeni su i nastavni listići, koji treba da kod učenika razviju sposobnost posmatranja, opažanja i zaključivanja. Zadaci na njima osmišljeni su tako da od učenika zahtevaju najpre neku vrstu manuelnih aktivnosti (bojenje, povezivanje, precrtavanje, docrtavanje...), a zatim se očekuje da o rešenom zadatku verbalno izveštavaju. Potrebno je podsticati učenika da govori, da usmeno iznosi svoja zapažanja, mišljenje i zaključke jer se samo tako može produktivno ovladati govorom.

Učenje treba da se odvija kroz igru i da detetu predstavlja zadovoljstvo, a ne opterećenje. Mogućnost takvog učenja učenicima olakšava memorisanje i prirodno usvajanje znanja, oslobađa učenike stega, olakšava socijalizaciju, bogati nastavu, razvija kreativnost i čini nastavu zanimljivom.

Deo *Priručnika* koji se odnosi na drugi razred sadrži pet lekcija – pismenu vežbu i četiri obrade poznatih i veoma popularnih bunjevačkih pesama o običajima vezanim za Uskrs, Dužijancu i prela. U drugom razredu zastupljena je metoda pisanja, što

omogućava veću samostalnost učenika u radu. Zastupljena je i dramatizacija, kao i mogućnost učenja kroz igru, što u velikoj meri olakšava usvajanje znanja. Sve ostale aktivnosti su slične onima u prvom razredu.

Nastava bunjevačkog govora će biti bogatija ukoliko na časove pozovemo dedu ili baku koji svojim zanimljivim pričama iz detinjstva i mladosti mogu deci da dočaraju život i običaje Bunjevaca pre nekoliko decenija. Naši stari poseduju izuzetnu sposobnost u izradi rukotvorina od slame, ljuštike, kukuruzovine i na veoma zanimljiv način te veštine prenose mladom naraštaju. Veliki doprinos nastavi stariji mogu dati pričajući o negdašnjim igrama i pokazujući kako su nekada pravili igračke svojoj deci. Groktalice i kraljičke pesme su veliko bunjevačko blago, a naši stari su ih sačuvali od zaborava. Praksa je pokazala da su časovi realizovani u saradnji s bakom ili dedom veoma uspešni i zanimljivi i da su pravo uživanje za sve učesnike časa. U delu *Priručnika* koji se odnosi na drugi razred prikazana je obrada jedne kraljičke pesme u saradnji sa starom bakom.

Zadaci u *Priručniku* označeni zvezdicom namenjeni su učenicima koji žele i mogu više.

Pri realizaciji nastave bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture poželjno je organizovati posete muzejima i kulturno-umetničkim društvima. Tako će učenici imati mogućnost da ostvare bliži kontakt s predmetima, nošnjom, muzičkim instrumentima, fotografijama, što takođe doprinosi kvalitetu nastave. Učestvovanjem na školskim priredbama i izložbama radova učenicima se pruža mogućnost da prikažu rezultate svojih aktivnosti.

Kako bi nastava bila što savremenija, uspešnija i bogatija, pri obradi lekcija zastupljeni su oni oblici, metode, principi i sredstva rada kojima će se ostvariti moderna stvaralačka nastava u kojoj će učenik imati dominantnu ulogu.

OBLICI RADA

U izornoj nastavi bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture zastupljeni su individualni rad, frontalni, rad u paru i grupni rad. U toku nastavnog procesa menjuju se dva-tri različita oblika rada da bi čas bio što dinamičniji i učenicima zanimljiviji.

METODE RADA

U nastavi su zastupljene sledeće metode:

- **verbalne i verbalno-tekstualne:**
 - *monološka* (usmeno izlaganje – predavanje, opisivanje, obrazlaganje i objašnjavanje),
 - *dijaloška* (slobodan razgovor i diskusija);

- **demonstrativna** (prikazivanje modela, šema, skica, slika, razne projekcije i drugo);
- **metoda pisanja** (prepisivanje, dopisivanje, odgovori na pitanja...);
- **metoda praktičnog rada** (različite vrste praktičnih vježbi i radionica);
- **kombinovani rad** (istovremeno korišćenje različitih metoda).

Didaktički principi

U nastavi bunjevačkog govora zastupljeni su princip postupnosti i sistematičnosti, princip očiglednosti, princip primerenosti uzrastu učenika, princip svesne aktivnosti i drugi didaktički principi.

Nastavna sredstva

Na časovima se kombinuju različita nastavna sredstva:

- **tekstualna** (štampani i pisani tekstovi, radni udžbenici, nastavni listići);
- **vizuelna** (predmeti, fotografije, crteži, ilustracije, aplikacije...);
- **auditivna** (kompakt-diskovi s bunjevačkim pesmama);
- **audio-vizuelna** (kompakt-diskovi s bunjevačkim narodnim igrama i pesmama, TV emisije, nastava pomoću računara, videoprojektora i dr.).

Cilj nam je da bunjevački naraštaj zainteresujemo i podstaknemo da već od detinjstva uoči značaj i vrednosti sopstvenog govornog i kulturnog nasleđa, a istovremeno da uvažava nacionalno blago drugih naroda.

PRVI RAZRED

1. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Zdravo, dico!*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: upoznavanje učenika s glavnim junacima ilustracije prikazane u *Čitanci*; uvođenje učenika u bunjevački govor, postepena senzibilizacija za ikavicu, aktiviranje pasivnog rečničkog fonda i bogaćenje učeničkog rečnika novim rečima i izrazima iz bunjevačkog govora, ovladavanje osnovnim oblicima komunikacije (upoznavanje, predstavljanje) i podsticanje druželjubivosti kod učenika

Tip časa: obrada novog gradiva

Oblici rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: dijaloška, demonstrativna

Sredstva rada: ilustracije, aplikacije, lutke

Korelacija: sa likovnom kulturom i svetom oko nas

Aktivnosti učenika: vežbe slušanja, odgovori na pitanja, jezička igrice s dopunjavanjem

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

Učitelj se na početku časa obraća učenicima pitalicom: *Šta mož dite, a čovik ne mož?*

Očekivani odgovor je: *Dite mož rast.*

Učitelj potom pita: *Od čega dica rastu? Pored koga su najsrićniji?*

Pokazuje učenicima aplikaciju devojčice i lepi je na tablu.

Učitelj: *Ko je ovo? (Ovo je divojčica.) Kako ime možmo dat divojčici? (Ana, Marija, Jela, Maja, Marina, Katarina, Kristina...)*

Učitelj pokazuje učenicima i aplikaciju dečaka koju takođe lepi na tablu.
Učitelj: *Ko je ovo? (Ovo je deran.) Kako ime možmo dat deranu? (Ivan, Marko, Luka, Nikola, Josip...)*

Od učenika potom treba tražiti da se predstave.

Kako se dica pozdravlja? (Kažu: „Zdravo!”)

Dva učenika simuliraju situaciju upoznavanja, npr:

1. *Zdravo! Ja sam...*

2. *Zdravo! A ja sam...*

Glavni deo časa: 25 minuta

Pokazati učenicima kod koje ilustracije treba otvoriti knjigu. Pomoći učenicima koji se teže snalaze.

Učenici posmatraju ilustraciju u udžbeniku, a učitelj izgovara tekst.

TEKST UZ ILUSTRACIJU

Zdravo! Ja sam Marija. Ja sam divojčica. Ja sam Nikola. Ja sam deran. Mi smo dica. Počela je škulska godina. Roditelji su nam kupili škulske taške. Napunili smo ji knjigama. Zdravo smo srićni jel smo postali đaci prvaci. Danas su nas dopratili roditelji. Uskoro ćemo sami ić u škulu.

U škuli ćemo upoznati nove drugare. Kad njim pridemo, kazaćemo njim: „Zdravo!”

Jedva čekamo da stignemo u škulu!

VEŽBE

1. Pažljivo slušaj rečenice. Kad čuješ pogrešnu tvrdnju, podigni ruku i kaži rečenicu pravilno.

Divojčica se zove Marija.

Deranu je ime Ivan.

Marija i Nikola su dica.

On iđe na pecu.

Ona iđe u škulu.

Došli su sami u škulu.

Oni su đaci petaci.

Na leđima nose taške.

Taške su napunili jabukama.

2. Odgovori na pitanja.

Kako se zove divojčica? Kako se zove deran? Šta su oni? Šta nose na leđima? Di su pošli? Zašto su dica srićna? Šta sve vide na putu od kuće do škole?

Učenici treba da imenuju sve što vide na ilustraciji.

3. Pridstavi se.

Učitelj ima pripremljene lutke dečaka i devojčice. Demonstrira učenicima situaciju predstavljanja:

Zdravo. Ja se zovem Katarina. Ja sam divojčica.

Živim u Subotici. Stojim u _____ ulici.

Iđem u prvi razred. Ja sam đak prvak.

Zdravo. Ja sam Nikola. Deran sam.

Moje mesto se zove _____. Živim u Ulici _____.

Krenio sam u škulu. Ja sam prvak.

Prema ovom uzoru predstavljaju se i učenici.

4. Izdivani kako je tebi prošlo prvi dan u škuli.

Ko te je ispratio do škole?

Koga si sve upozno u škuli?

Šta ste prvog dana radili?

Kake knjige si dobio?

Šta si pono prvog dana u škulu?

Koliko časova ste imali?

5. Sigray se.

Riši lavirint koji se nalazi u tvojoj „Čitanki”. Pomozi divojčici i deranu da nađu put do škole. Na putu su razni predmeti. Zaokruži one koje će dica ponet u škulu. Ono što njim nije potrebno, prikriži.

Ispripovidaš šta će dica ponet u škulu, a šta će ostavit kod kuće.

Završni deo časa: 10 minuta

Samostalan rad učenika: Nacrtaš u pisanku sebe na putu od kuće do škole. Ispri-povidaš koga si sve sustrio kad si danas išo u škulu.

Domaći zadatak: U pisanku zalipi dve fotografije – jednu na kojoj si beba i jednu na kojoj se vidi kako sad izgledaš.

2. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *U škuli*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: osposobljavanje učenika za osnovne oblike komunikacije na bunjevačkom govoru – odgovaranje na pitanja, postavljanje pitanja, vođenje kratkih dijaloga; uočavanje osobina predmeta i iskazivanje njihovih osobina, razvijanje sposobnosti reprodukovanja kraćeg teksta, bogaćenje učeničkog rečnika novim izrazima i rečima iz bunjevačkog govora, podsticanje želje za učenjem

Tip časa: obrada novog gradiva

Oblici rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: dijaloška, demonstrativna

Sredstva rada: ilustracije, nastavni listići

Korelacija: sa likovnom kulturom i svetom oko nas

Aktivnosti učenika: vežbe slušanja, odgovori na pitanja, usmeno iskazivanje ličnih doživljaja i iskustava, manuelne aktivnosti, učenje pesmice napamet i recitovanje

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 5 minuta

Motivacioni sadržaj

Učitelj počinje čas navođenjem zagonetke *Puna škula đaka, a nigdi vrata*. Pita: *Šta je to? (Lubenica) Kake sličnosti postoje između lubenice i škole?*

Glavni deo časa: 30 minuta

Učenici treba da otvore *Čitanku* na strani na kojoj je lekcija pod naslovom *U škuli*. Dok učitelj izgovara tekst iz *Priručnika*, učenici pažljivo posmatraju ilustraciju, kako bi što bolje povezali sadržaj teksta i ilustracije.

TEKST UZ ILUSTRACIJU

Počela je škulska godina. Đaci su krenili u škulu. Svi su veseli i nasmijani. U škuli ji čekaje učitelj. Đaci na leđima nose đачke taške.

Oko škole ima sve ono što dica najviše vole: klackalice, žužaljke, tobogani...

Nikola nam veselo maše. Zdravo je srićan što je posto đak prvak. U škuli će naučit čitat, pisat, računat, crtat, pivat.

Zvonce zvoni. Počće prvi čas. Đaci ulaze u učionicu. Sili su na svoje misto. Učionica je zdravo lipa. U njoj ima klupa, stocova, škulska tabla. Učiteljica stoji isprid đaka. Kaže njim da metnu na astal pisanku, kalmaroš i čitanku. Jedan učenik crta na tablu.

Objašnjenje nepoznate riči: *kalmaroš* – drvena kutija za pisaci pribor učenika, peronica

VEŽBE

1. Odgovori na pitanja.

Di su đaci krenili? Ko ji čeka u škuli? Šta đaci nose na leđima? Čega sve ima u škulskoj avliji? Šta će sve naučit u škuli? Kako se u škuli označava početak časa?

Opiši učionicu. Kaki namištaj je u njoj? Šta triba metnit na astal od škulskog pribora? Šta radi učenik isprid table? Ko uči dicu? Kako se dica osićaje?

2. Svaka škula ima naziv. Škola obićno dobija naziv po lićnosti koja je za nas uradila štogod važno i korisno. Sad ćemo naučit kako se zove naša škula.

Naša škula zove se_____.

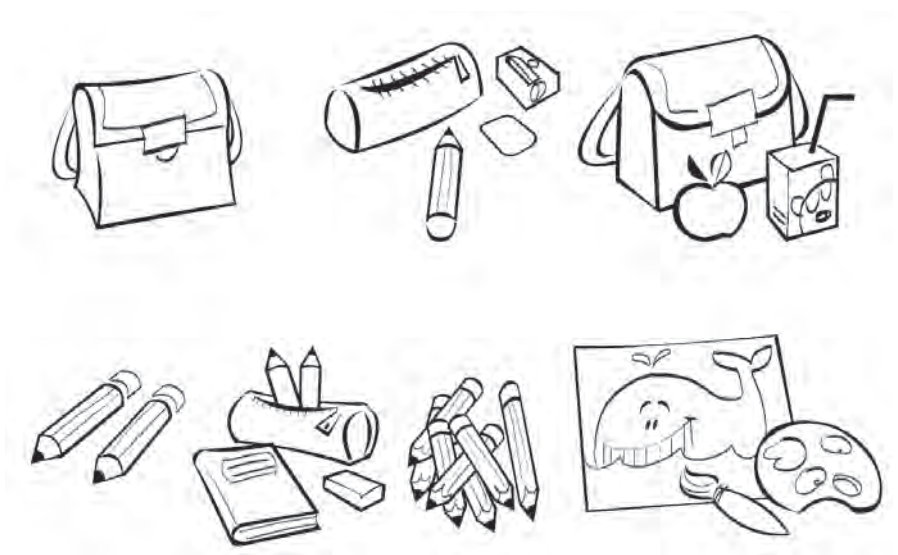
U škuli ima tušta prostorija. Slušaj pažljivo nazive prostorija i kad čuješ naziv one prostorije koja se ne mož nać u škuli, podigni ruku. Izdivani di se obićno nalazi taka prostorija.

učionica, hodnik, igraonica, soba, trpezarija, komara, ambetuš, sala za fizićko

3. Učitelj treba da pripremi nastavne listiće na kojima je ilustrovan školski pribor i da ih podeli učenicima. Daje im zadatak:

Imenuj škulski pribor prikazan na nastavnom listiću i sastavi dvi-tri rećenice o svakom predmetu prikazanom na ilustraciji.

Podsticati ih da iskazuju osobine predmeta sa slike, npr.: *Taška je teška. Makaze su oštre. Penzlica je mekana. Bojice su zarezane.*

4. Učitelj treba da pripremi nastavne listiće na kojima su ilustrovane sledeće aktivnosti: pisanje, crtanje, bojenje...

Zadatak: Izdivani koje škulske aktivnosti su prikazane na nastavnom listiću. Opiši jednu aktivnost koju najviše voliš, a zatim je obojajši.

Pripremljene nastavne listiće učenici lepe u svesku.

Povratna informacija: učenik imenuje predmete koje je obojio, a zatim sastavlja o njima jednu do dve rečenice.

* 5. Zamisli da si vodič i treba da pokažeš svoju škulu drugu. Šta bi mu pokazao? Šta ima u tvojoj školskoj avliji? Kako se u njoj dica mogu zabavit?

Po čemu se tvoja škola razlikuje od škole prikazane u tvojoj „Čitanki“?

Završni deo časa: 10 minuta

Čas završiti čitanjem pesmice „Dobar đak” J. J. Zmaja.

Pripremiti nastavne listiće sa tekstem pesme.

Učitelj: *Dico, ovu lipu pismicu naučite napamet!*

DOBAR ĐAK

<i>Ja u škulu idem</i>	<i>I pivati znam</i>
<i>I dobar sam đak</i>	<i>Lipe pisme još,</i>
<i>Ko od škole biži,</i>	<i>Ni u samoj sigri</i>
<i>Deran je opak.</i>	<i>Nisam junak loš.</i>

<i>Učitelja slušam,</i>	<i>Učitelj me voli,</i>
<i>Pa već tušta znam,</i>	<i>Ja sam dobar đak,</i>
<i>Lipo čitam, pišem,</i>	<i>Ko od škole biži,</i>
<i>Dobro računam.</i>	<i>Deran je opak.</i>

Prema pismi Jovana Jovanovića Zmaja

Domaći zadatak: *Uradi vižbe u „Čitanki” na 9. strani.*

3. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Nezgoda na odmoru*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: razvijanje kulture usmenog izražavanja, usvajanje poželjnih normi ponašanja, razvijanje opažanja, mašte, mišljenja, razvijanje odgovornog odnosa prema sebi i okruženju, uvažavanje drugih

Tip časa: govorna vežba

Oblik rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: dijaloška, demonstrativna

Korelacija: sa svetom oko nas i likovnim vaspitanjem

Aktivnosti učenika: slušanje, čitanje, odgovaranje na postavljene zahteve, posmatranje, opažanje, rešavanje zadataka, bojenje, igranje pantomime, pevanje ili slušanje muzike

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

1. *Sigrajmo se.*

Učitelj pita: *Znaš li nacrtati iz jednog poteza – kućicu, cvit, drvo...* Učenici mogu da demonstriraju ovu aktivnost na tabli ili na većem listu papira.

2. Učenici odgovaraju na pitanja:

Šta voliš crtati? Na kojem času obično crtate? Kojim bojama voliš bojadisati? Znaš li nazive za boje? Imenuj boje. Učitelj pokazuje boje, a učenici kažu šta je u prirodi na primer u tim bojama: pokaže plavu boju, a učenik koji je prozvan treba da kaže: *Modro je nebo. Modro je more. Modre su oči. Modar je...*

Glavni deo časa: 25 minuta

Učenici posmatraju ilustracije u udžbeniku i slušaju priču.

Učenici su na času likovnog vaspitanja. Oni crtaju. Ana i Nikola side zajedno. Ana crta flomasterima, a Nikola vodenim bojama. Ana je nacrtala kućicu, cviće, drvo. Crtež je lipo obojadisala. Još malo i crtež će bit gotov.

Čuje se zvono. Ništa, pomislila je Ana, dovršiću ga na slidećem času. Učiteljica kaže: „Vrime je za odmor. Prominite vodu i malo spremite klupe. Nastavićemo rad na drugom času.” Učiteljica je očla na odmor. Dica su sama u učionici. Divane i spremaje svoje stvari.

Ana pokaziva svoj crtež drugarici. „Baš je lip”, kaže Katarina. Učiteljica će ga cigurno metnit na pano. Nikola i Pere se vijaje. Pere je gurnio Nikolu i prolio vodu po Aninom crtežu. List se pokvasio i boje su se razlile.”

Ana je zaplakala. „Izvini, Ane. Nisam tio. Ne plači, osušit ćemo rad.”

Nikola je Anin crtež okačio na špargu. Do kraja časa crtež se osušio. „Lipši je od svi drugi”, pofalila je učiteljica Anin rad. „Sama si ga nacrtala?” Ana se nasmišila i kazla: „Nikola mi je malo pomogo.”

VEŽBE

1. Kad čuješ pogrešnu tvrdnju, podigni ruku i ispravi rečenicu.

Dica ima je čas matematike.

Ana sidi u klupi s Nikolom.

Nikola crta vodenim bojama.

Ana je nacrtala cviće, škulu i škulsko dvorište.

Nikola i Pere se vijaje.

Nikola je prolio vodu na Anin crtež za vrime časa.

Ana se rasrdila na Nikolu.
Ona je bacila svoj crtež.
Učiteljica je pofalila Anin rad.

2. Odgovori na pitanja.

Koji čas imaju učenici? S kime Ana sidi u klupi? Šta Ana crta? Kojim bojama radi? Čime crta Nikola? Šta dica rade na odmoru? S kim Ana divani? Ko se vija? Kako su Nikola i Pere uništili Anin crtež? Šta je Nikola kazo Ani? Di je metio crtež? Kako je učiteljica pofalila Anin crtež?

3. a) Odglumi s drugom/drugaricom.

Ana: Nikola, zašto ne paziš? Vidi šta si uradio?

Nikola: Izvini, Ane, nisam tio. Bilo je slučajno.

Ana: Da znaš, srđim se na tebe. Ovo se ne može više popraviti!

Nikola: Možda će moć. Zakačiću ga na špargu. Biće lip kad se osuši.

* b) Zamisli i odglumi. Zamisli šta je bilo kad su krenili kući. Ispričaj šta su Ana i Nikola divanili kad se čas završio.

4. Ispričaj samostalno priču na osnovu ilustracija u udžbeniku.

5. Učitelj deli učenicima unapred pripremljene nastavne listiće na kojima je ilustrovano nekoliko školskih aktivnosti: pisanje, pevanje, računanje, igranje odbojke... Potom učenici rade zadatke.

Prvi zadatak

Posmatraj ilustracije i izdivani koje časove imaju ova dica? Ispod slike nacrtaj oznake za nastavne predmete onako kako su nacrtane i napisane u tvom rasporedu časova, a onda obojaj sliku.

Ispričaj koju od prikazanih aktivnosti najviše voliš. Zašto?

Drugi zadatak

Na nastavnom listiću je ilustrovana situacija u učionici na malom odmoru: neka dica sede i divane, dva derana se vijaju po učionici, jedno dite dila čokoladu s drugom, jedna divojčica otima svesku od svoje drugarice...

Posmatraj ilustraciju i izdivani koja se dica ne ponašaju lipo za vreme odmora? Zašto? Obojaj samo onu dicu koja se lipo ponašaje.

Ispričaj kako se vi ponašate za vreme odmora?

Završni deo časa: 10 minuta

Sigramo se pantomime!

Učitelj: Učenik *pokaziva šta voli raditi dok je u školi, a ostali pogađaju. Ko prvi pogodi šta on radi, dolazi na njegovo mesto.*

Igru treba ponoviti nekoliko puta.

4. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Jutro*, Ljubomir Lotić

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: upoznavanje bunjevačke autorske književnosti, uvođenje učenika u doživljavanje i razumevanje poetskog teksta, uočavanje poruke i povezivanje pročitano sa sopstvenim iskustvom, bogaćenje učeničkog rečnika rečima iz bunjevačkog govora, razvijanje stvaralačkog mišljenja, pamćenja i zaključivanja, negovanje ljubavi prema bunjevačkom govoru

Tip časa: obrada pesme

Oblici rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: verbalno-tekstualna, dijaloška

Sredstva rada: aplikacije

Korelacija: sa likovnom kulturom, svetom oko nas

Aktivnosti učenika: vežbe razumevanja na sluh, odgovori na pitanja, igre, manuelne aktivnosti

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 7 minuta

Čas početi navođenjem poslovice *Ko rano rani, dvi sriće grabi*. Učenicima se daje zadatak da objasne značenje poslovice. *Zašto je dobro rano ustati? (Zato jel možeš više tog uraditi u toku dana.) Šta se dešava onima koji kasno ustaju? (Oni ne mogu stigniti sve uraditi u toku dana.)*

Glavni deo časa: 30 minuta

Učitelj izražajno čita pesmu radi emocionalnog doživljavanja teksta. Sledi razgovor o pesmi kako bi se proverilo razumevanje i objasnile nepoznate reči.

1. *Divanimo o pismi*

Učenici odgovaraju na pitanja koja im postavlja učitelj:

Ko budi malog Nikolu? Kojim ričima ga majka budi? Navedi riči iz pisme.

Koji zvuk poziva dite u škulu?

Dal deran ide u škulu ujutru el posli podne? Kako to znaš?

Ko je još uranio? Kako se tice raduju novom jutru?

Kake sve radosti čekaje dite? Čemu se ti raduješ kad ujutru ustaneš?

O kojem godišnjem dobu se divani u pismi? Kako je Sunce? Šta je procvatalo? Kako se tice oglašavaje? (Sunce je jarko, procvatale su ruže, tice cvrkuću. To je proliće.)

2. Učitelj: *Slušaj opis i kaži o kojem godišnjem dobu je rič.*

Sunce slabo grije. Ladno je. Cviće ne cvata. Tice ne pivaje. Pada i snig.

Sunce se sakrilo iza oblaka. Kiša pada. Lišće je žuto i opada s drva.

Sunce blago grije. Nebo je vedro. Lišće je ozelenilo. Cviće cvata, tice cvrkuću.

Sunce prži. Zdravo je vrućina. Žito je zrilo.

3. Učitelj daje zadatke i postavlja pitanja: *Izdivani kako tvoja mama tebe budi. Kad ustaješ, rano el kasno? Čemu se najviše raduješ kad se probudiš?*

✱ 4. Učenici izvlače listiće na kojima su nacrtani: sunce, ptica, zvono, ruža.

Zadatak: *Zamisli da si Sunce (tica, zvonce, ruža). Šta bi Sunce (tica, zvonce, ruža) divanilo uspavanom Nikoli? Kojim ričima bi ga budilo?*

Završni deo časa: 8 minuta

Učitelj pokazuje učenicima ilustraciju lutkice i odeće koje je ranije pripremio. Ilustracija je crno-bela i prikazuje dečaka u donjem vešu. Oko njega su košulja, pantalone, cipele i đačka torba.

Zadatak

Obuči Nikolu.

Izdivani šta si obuko Nikoli.

Domaći zadatak: *Nacrtaj sebe kako spavaš, a mama te budi.*

5. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Porodica*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: negovanje kulture usmenog izražavanja, proširivanje i bogaćenje rečnika, negovanje ljubavi i međusobnog poštovanja članova uže i šire porodice, razvijanje svesti o pravima i obavezama članova porodice

Tip časa: obrada teksta

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni

Nastavne metode: dijaloška, demonstrativna

Korelacija: sa svetom oko nas i likovnom kulturom

Aktivnosti učenika: vežbe razumevanja na sluh, odgovori na pitanja, igre, monološke i dijaloške vežbe, crtanje, pevanje ili slušanje muzike

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 5 minuta

1. *Divanimo!*

Ko sve čini tvoju porodicu?

Kad ste svi na okupu?

Ko šta radi u tvojoj porodici?

2. Učitelj deli učenicima nastavne listiće na kojima je prikazan sto sa četiri tanjira i priborom za jelo.

Pitanja i zadaci za učenike:

Posmatraj postavljeni astal i izdivani šta se sve od pribora za ilo nalazi na njemu.

Isprispovidaj kako ti koristiš taj pribor.

Čime ideš supu? Kojom rukom držiš vilicu? Umeš li da sičeš nožom? Čemu služi kašikica? Zašto ti je potrebna salveta?...

Glavni deo časa: 30 minuta

Nastavnik učenicima prezentuje tekst koji prati ilustraciju.

TEKST UZ ILUSTRACIJU

Kad se mali Ivica uveče vratio iz sigre, već su svi bili kod kuće. Ukućani su sili za astal večerat. U goste su njim došli bačo i nana, tatini roditelji.

– Ivice, sinko! Jel bi ti znao kazat koliko nas je sad za astalom?

– Svega nas je osmoro: mama, tata, nana, moja dva brata i sestrice i Vi, dida.

– Dobro je – kaže dida. – Vidim da znaš računat. Dodaj, nani čašu vode, pa da večeramo. Ti si dobar unuk.

– Oću, dida, drage volje. Volim kad nam dođete u goste. Mi smo složna porodica.

VEŽBE

1. Provera razumevanja:

Izdivani koliko se likova pojavljiva u ovoj priči? Nabroj ji.

U koje dobo dana se porodica skupila – ujutru el uveče?

Šta su oni radili?

Ko ispitiva Ivicu?

Zašto dida traži od Ivice da pribroji koliko ji je za astalom? Šta dida želi provirit?

Jel zna Ivica odgovorit na didino pitanje?

Ivica se obraća didi ovako: „Vi dida.” Zašto mu se obraća s Vi? Kako se ti obraćaš didi i majki? Kome se još obraćaš tako?

2. Odgovori na pitanja.

Kako se članovi ove porodice slažu?

Kako se ti slažeš sa članovima svoje porodice?

Zašto Ivica voli kad njim dida i nana dođu u goste?

Čime je Ivica poslužio nanu?

✱ 3. Nastavi priču.

Ova porodica večera. Šta misliš ko je pripravio večeru?

Ko je postavio astal?

Ispripovidaj kako je protekla večera i šta je bilo kad su je završili.

Šta su ukućani večerali? Jesul se posli čimegod zasladili? Ko je raspremio astal i opro sude?...

4. Izdivani.

Učitelj kaže: Svi u porodici ima je svoje obaveze i dužnosti, a potom postavlja pitanja.

Šta odrasli članovi tvoje porodice obezbeđivaje svojim radom?

Zašto je važno da roditelji ispunjavaje svoje obaveze?

Kako dica pomažu svojim roditeljima?

Koje obaveze ima je dica u tvojoj porodici? Koje su tvoje obaveze?

5. Grupni rad

Učenici su podeljeni u 8 grupa i svaka grupa ima zadatak da predstavi jednog člana porodice iz ove priče (*Ivica, mama, tata, dida, nana, Katica, Stipan, Joso*). Na primer:

– *Ovo je moj dida. Zove se Marko. U selu ga svi zovu bać Marko. On cio dan štogod radi po avliji. Namiriva josag, čisti košaru, sicka granje za potpalu...*

ili:

– *Ovo je moj dida. Zove se Marko. U varoši ga zovu bać Marko. Obično sidi na klupi ispred zgrade i čita novine. Pridveče on i majka idu u šetnju jel je to zdravo za kosti i mišiće. Kažu, tako njim je kazo doktor.*

Završni deo časa: 10 minuta

Učenici crtaju svoju porodicu.

Učitelj: *Ko sve sačinjava tvoju porodicu? Navedi članove svoje porodice i pridstavi ji.*

6. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Moje porodično stablo*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: proširivanje i bogaćenje rečnika pojmovima u vezi s porodicom i porodičnim odnosima, negovanje kulture usmenog izražavanja – osposobljavanje učenika da samostalno odgovaraju na pitanja, vode dijaloge i produkuju kratke monologe na bunjevačkom govoru, izgradnja pravilnih odnosa u porodici; negovanje osećanja ljubavi i potrebe međusobnog poštovanja članova porodice

Tip časa: govorna vežba

Oblici rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: dijaloška, monološka, demonstrativna

Korelacija: sa svetom oko nas, muzičkom kulturom i likovnom kulturom

Aktivnosti učenika: razumevanje na sluh, odgovoravanje na pitanja, monološke i dijaloške vežbe, crtanje, pevanje ili slušanje muzike

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

Slušanje i pevanje pesme (ukoliko učitelj ne poseduje muzički zapis pesme, može je učenicima pročitati).

BRAT I SESTRA

*Kad imaš skimegod istu mamu,
kad ti je sa skimegod isti tata,
to ti znači da imaš sestru,
el da, možda, imaš brata.*

*A šta je sestra?
Šta je sestra?
Sestra je to što nosi kike,
što te kadgod za ruku vuče.
Sestra je štogod što se voli.
Sestra je štogod što se ne tuče.*

*A šta je brat?
Brat ti je isto, samo je muško.
Više trči i više skače.*

*Ne sagra se s lutkom,
već maše puškom.
Manje plače, udara jače.*

*Kad imaš skimegod istu mamu,
Kad ti je skimegod isti tata,
to ti znači da imaš sestru,
el da, možda, imaš brata.*

*A šta je sestra?
A šta je brat?
To smo mi.*

Prema pismi V. Borisavljevića

Učenici odgovaraju na pitanja koje učitelj postavlja:

Kako su u pismi opisani sestra i brat? Jesu li slični? U čemu su slični, a po čemu se razlikuju? Imaš li ti sestru el brata? Liči li tvoj brat/sestra na dte iz pisme? Šta voli raditi tvoja sestra/tvoj brat?

Glavni deo časa: 30 minuta

U *Čitanci* je ilustracija porodičnog stabla. Na njemu su predstavljeni otac i majka sa svojom decom (dečak i devojčica), očevi i majčini roditelji, braća i sestre (ujak, tetke, stric).

Učitelj prezentuje tekst uz ilustraciju u kojem devojčica predstavlja članove ove porodice:

TEKST UZ ILUSTRACIJU

Zdravo dico, ja sam Katarina, a ovo je moj brat Ivica. Ovo je naša porodica. Mama se zove Ana, a tata Nikola.

Naša porodica je velika. Zdravo volimo majku i didu. Oni žive s nama. Majka nam uvijek pravi kolače, a dida se s igra s nama. Mamini roditelji žive na salašu. Često idemo kod nji, a i oni dolaze kod nas u goste.

Mama ima brata i sestru. Naša tetka je učiteljica, a ujo Stipan je glumac. Volimo gledat njegove priidstave u pozorištu.

Tatina sestra, tetka Ivanka, zna praviti slike od slame. I nas će naučiti praviti take slike. Striko Pajo ima radionicu. U njoj popravlja razne mašine.

1. Divanimo o rodbinskim odnosima.

Mamina mama je moja _____. Ja sam njoj _____.

Tatina sestra mi je _____. Njezin muž je moj _____. Njeva dica su mi _____ i _____.

2. Učenici su za domaći zadatak imali da nacrtaju svoje porodično stablo. Ostalim učenicima pokazuju svoje radove i predstavljaju svoju porodicu. Učitelj ih podstiče.

Pridstavi članove svoje porodice. Kako se zovu? Šta su oni tebi? Čime se bave?

3. Učitelj: *Glumimo. U goste su vam došli ujak i ujna (striko i strina) sa svojom dicom. Podilićemo uloge i odglumićete kako ćete ji dočekat – pozdravit se s njima, uvesti ji u kuću, počastiti...*

4. Zadatak za učenike: *Pažljivo slušaj riči i kaži koja rič ne pripada skupu.*

*sestra, brat, rođak, otac, majka
mama, sestra, otac, tetka, majka
brat, tata, mama, sestra, dida, tetak
dida, tata, striko, tetka, ujak, brat
teta, baćo, babo, nana, seja, dida
strina, ujna, tetka, tetak*

Završni deo časa: 5 minuta

Učitelj: *Sigramo se pogađanja.*

Mamina mama? Tatina sestra? Mamin brat?...

Učenici odgovaraju naglas!

7. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Moja majčica*, nepoznati autor

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: uvođenje učenika u razumevanje poetskog teksta, bogaćenje učeničkog rečnika novim rečima iz bunjevačkog govora, podsticanje osećanja ljubavi i međusobne upućenosti članova porodice

Tip časa: obrada pesme

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni rad

Nastavne metode: dijaloška, monološka, tekstualna

Sredstva rada: aplikacije, ilustracije

Korelacija: sa likovnom kulturom i svetom oko nas

Aktivnosti učenika: vežbe razumevanja na sluh, odgovori na pitanja, posmatranje, zaključivanje, opisivanje

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 5 minuta

Motivacija za rad: slušanje odgovarajuće muzičke kompozicije

Učitelj pita: *Na šta prvo pomisliš kad čuješ rič mama?*

Glavni deo časa: 28–30 minuta

Učitelj izražajno čita tekst pesme. Učenici treba pažljivo da slušaju.

1. Razgovor o pročitanoj pesmi

Kako mama brine o svom detetu? Od čega ga ona brani?

Kako je opisana majka u pismi? Kake su njezine oči, njezino čelo i lice?

Kakim ričima ona tiši svoje dite?

Šta dite osića kad ga ona dodirne svojom rukom?

Šta znači imat dobro srce? Znaš li za koga se kaže da ima mekano srce, a za koga da ima tvrdo srce?

Osićal se dite cigurnim pored svoje majčice? Dokaži to izgovarajuć stihove iz pisme.

2. Učenici opisuju svoje mame. Učitelj ih podstiče pitanjima:
Kako se zove? Kake boje su joj oči, kosa? Jel je visoka el niska? Šta rado oblači? Šta mama radi? Izdivani kako se mama brine o tebi. Kako ti pokaziva svoju ljubav? Kako ti pokazivaš svoju ljubav mami?

3. Učenici treba da objasne značenje poslovice *Mekano je krilo materino*.
Učitelj: *Izdivani kako se osićaš kad sidiš u maminom krilu.*

4. Zadatak za učenike: *Pronađi što više riči koje opisivaje mamu: mila, draga, jedina, nezaminjiva, brižna, požrtvovana...*

5. Samostalan rad

Učitelj: *Nacrtaj u pisanku svoju mamu. Pored crteža nacrtaj sve ono šta je mama za tebe, npr. sunce, srce, cvit...*

Povratna informacija: Učenik izlazi pred razred i pokazuje svoj crtež, a zatim objašnjava poređenja koja su predstavljena crtežom, npr. *Mama je moje sunce*. Zašto?

6. Grupni rad: Izrada plakata pod nazivom: *Moja mama*.
Plakat istaći na vidno mesto u učionici.

Završni deo časa: 10–12 minuta

Učitelj kaže: *Napravimo cvit za mamu.*

Kolaž papir saviti u lepezu i tako formirane latice i listove zalipit na papir, zatim dodat dršku.

Učenici mogu da naprave čestitku od slame. Potrebno je da učitelj unapred pripremi slamu.

Domaći zadatak: *Pismicu naučit napamet.*

8. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Naša kuća*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: upoznavanje učenika sa tekstovima pisanim bunjevačkim govorom, uočavanje sličnosti i razlika između savremenog i tradicionalnog, bogaćenje učeničkog rečnika novim rečima iz bunjevačkog govora, negovanje kulture usmenog izražavanja na bunjevačkom govoru, razvoj sposobnosti opažanja, razvijanje osećanja za tradiciju

Tip časa: obrada novog gradiva

Oblici rada: frontalni, grupni

Nastavne metode: tekst metoda, dijaloška, monološka

Sredstva rada: ilustracije, aplikacije, fotografije

Korelacija: sa svetom oko nas i likovnom kulturom

Aktivnosti učenika: vežbe razumevanja na sluh, odgovaranje na pitanja, igre, manuelne aktivnosti

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

Motivacioni sadržaj

Učitelj počinje čas igrom asocijacije: *nabijanica, ziđana, drvena, zemunica, puževa*

Rešenje: *kuća*

Učitelj treba da pripremi dve ilustracije – ilustraciju stare bunjevačke kuće i savremene kuće. Od učenika treba da traži da posmatraju slike i uporede kuće koje su na njima predstavljene. Podstiče ih pitanjima: *Po čemu su slične? U čemu se razlikuju?*

Glavni deo časa: 30 minuta

Učitelj izražajno čita tekst.

TEKST UZ ILUSTRACIJU

Naša kadgodašnja kuća nije bila velika, al je bila čista i uredna. U kući je bilo tušta mesta. Imali smo dvi sobe, kujnu i komaru. Iznad sobe je tavan. U sobama je bio namištaj.

U čistoj sobi bilo je raspelo i dvi velike svete slike. Tu su stojala i dva šafunera za ruvo, jedan astal, četri stoca i dva kreveta.

Pendžeri su uvijek bili okićeni cvičom. U cripovima je bilo tušta bili i crveni muškatlija i zelenog rozmarina.

U drugoj sobi su ukućani bili po cio dan. Nuz astal je stala klupa, a na zidu je visio sat i lampoš. U ćošku je bila ziđana peć s bankom i zapečkom.

U komari smo držali brašno, suvo meso, divenice i slaninu. Tu je bilo sušenog voća, pekmeza, mlika i skorupa. U jesen je cila komara mrišila na voće. Imali smo jabuka, krušaka, tunja, suvi šljiva, pa i grožđa.

Na tavanu smo držali žito, ječam, zob, kuruz, gra i orove.

1. Razgovor o tekstu

Kaka je kuća opisana u ovom tekstu, stara el nova? Koje prostorije ima kadgodašnja kuća?

Šta se nalazi u prostorijama? Nuz pomoć ilustracije izdivaniti šta sve ima npr. u čistoj sobi. Posmatramo ilustraciju iz udžbenika. Zadatak: opisat prostorije prikazane ilustracijama.

2. Slede pitanja za učenike:

Kako ti razumiš poslovicu: Svugdi je dobro, al je kod kuće najbolje?

Dal ti je lipo kad odeš u goste? Kako te dočekaju i počaste? Kako se ponašaš u gostima? Šta smiš, a šta ne smiš nikako radit kad si u gostima?

A kad si u svojoj kući? Šta sve tu smiš radit? Zaključi sam di je najbolje.

3. Didaktička igra

Učitelj treba da pripremi za čas aplikacije: šafuner, kreveti, astal, stocovi, parasnička peć, lampaš, sat, klupa, laboška, zdila, tepcija, sito, divenica, šunka, voće, pekmez, kuruzi, orovi, burad, povrće.

Takođe, učitelj unapred priprema ilustraciju, na hameru, na kojoj je nacrtan šematski prikaz preseka kuće. Hamer zalepi na tablu.

Aplikacije se stave u kutiju. Učenik izvlači aplikaciju i ima zadatak da je zalepi na odgovarajuće mesto na hameru i da imenuje prikazani predmet. Učenici izvlače aplikacije dok ih sve ne rasporede na odgovarajuće mesto.

Učitelj treba da pripremi i ilustracije prozora s cvećem. Učenici ih lepe u svesku i boje. Nakon toga svaki učenik treba da sastavi dve-tri rečenice o ilustraciji.

4. *Sigramo se: Tražimo tajni predmet. Jedan učenik izađe iz učionice, a ostali se dogovore di će sakrit tajni predmet (npr. ključ). Učenik traži predmet. Kad je blizu predmeta, ostali divane „vruć“, a kad je daleko „ladan“. Kad učenik pronade tajni predmet, ima zadatak kazat naziv predmeta i objasniti čemu služi. Ostali učenici mu mogu pomoć pri davanju objašnjenja o namini ključa.*

Tokom igre učenici mogu sakrivati aplikacije s početka časa. Na taj način će upotrebljavati nove reči.

Završni deo časa: 5 minuta

Kratko ponavljanje današnje lekcije.

Pripremiti slike (crteže) prostorija opisanih u tekstu „Naša kuća“. Učenik izvlači sliku (crtež) i imenuje prikazanu prostoriju i sve predmete u njoj.

Domaći zadatak: Dovršiti započetu ilustraciju iz Čitanke, strana 16, „Moj dom“.

9. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Od bašče do astala*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: usvajanje novih leksičkih jedinica, njihova semantizacija i asimilacija u kontekstu jednostavnih rečenica; savladavanje pravilnog izgovora reči, oslobađanje pasivnog i bogaćenje aktivnog rečnika učenika, razvijanje koncentracije, pamćenja i audio-vizuelne pažnje, podsticanje učenika na upoznavanje sebe i sveta oko sebe kroz igru

Tip časa: obrada novog gradiva

Oblik rada: frontalni, individualni, grupni, tandem

Nastavne metode: dijaloška, monološka, metoda demonstracije

Korelacija: sa svetom oko nas i likovnom kulturom

Aktivnosti učenika: igre, odgovaranje na pitanja, dijalog, monolog, simulacija komunikativnih situacija

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

1. *Pogodi o kojem voću je rič.*

Učitelj ima pripremljene kartice sa ilustracijama voća i povrća, ali ih ne pokazuje učenicima, već opisuje voće ili povrće:

Okrugla je, crvena, žuta el zelena. Mož bit slatka el kiselkasta. Raste na drvetu. Zdrava je. Ide se sveža, meće se u kolače, od nje se mož pravit sok i dunc. (Odgovor: jabuka.)

Ako niko ne pogodi, učiteljica pokaže karticu.

Učitelj: *Ako kogod od učenika pogodi o kojem voću el povrću je rič, ima pravo izvuć jednu karticu, al da ostali ne vide šta je na njoj i taj učenik zatim opisiva voće el povrće koje je prikazano na kartici...*

2. Učenici posmatraju ilustracije voća i povrća i odgovaraju na pitanja:

Di raste ovo voće i povrće? Di još mogu rast biljke? Di se ovi proizvodi prodaju?

Glavni deo časa: 20 minuta

Učenici posmatraju ilustracije i odgovaraju na pitanja učitelja:

1. *Posmatraj prvu ilustraciju i ispričuj:*

Di se nalazi ova porodica? Koje povrće oni gaje u bašči?

Kaka je paradižka?

Šta beru otac i mati? Kako deran pomaže materi i ocu?

Kud deran meće paradižku?

2. *Ko prodaje voće i zeleniš? Di ona prodaje? Šta se sve nalazi na tezgi? Opiši povrće na tezgi. Šta divani prodavačica? Kako fali svoju robu?*

3. *Ko je došo na pecu? Pogledaj šta je u taški. Šta je žena već kupila? Smisli i odglumi sa svojim parom iz klupe divan koji vode prodavačica i žena koja kupuje.*

Ovaj dijalog može izvoditi i varirati više parova.

Završni deo časa: 15 minuta

Igra „Na peci”

Učitelj: *Ajmo sad probat, dodirnit, čut, vidit i ositit svit oko sebe kroz sigru „Na peci”.*

Pravila igre:

Učenici u paru simuliraju odlazak na pijacu. Jedan učenik je prodavac. On stoji za tezgom i nudi voće i povrće:

Dobar dan! Izvolite šargaripu! Mlada je i sveža. Kupite grašak i maun. I špenot je lip. Juče sam ga nabro.

Drugi učenik sa kotarcom u ruki ide u kupovinu:

Ja bi želio malo luka. I one velike i crvene jabuke, molim!

Prodavac: *Izvolite, bićete sigurno zadovoljni!*

Kupac: *Fala lipo! Doviđenja!*

Mogu se formirati i grupice od dva-tri učenika koji će glumiti jednu porodicu u zajedničkom odlasku na pijacu.

Da bi motivisao učenike, nastavnik im može pokazati model po kome će glumiti. U nekoliko različitih dijaloga simulirati govorne situacije na pijaci.

10. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Jesen na salašu*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: uvođenje učenika u razgovor na osnovu sadržaja ilustracije, imenovanje predmeta i bića, razvijanje kod učenika sposobnosti da svoje misli izražavaju bunjevačkim govorom, osposobljavanje za usmeno opisivanje, podsticanje i negovanje ljubavi prema prirodi

Tip časa: govorna vežba

Oblici rada: frontalni, individualni, rad u paru

Nastavne metode: dijaloška, demonstrativna

Sredstva rada: nastavni listići

Korelacija: sa likovnom kulturom i svetom oko nas

Aktivnosti učenika: vežbe slušanja, odgovaranje na pitanja, igre i manuelne aktivnosti

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 5 minuta

Igra asocijacije. Učitelj nabraja reči: *ambetuš, đeram, čista soba, kuća, parasnička peć*, a učenici pogađaju o kom pojmu je reč. (Rešenje: *salaš*.)

Glavni deo časa: 35 minuta

1. Učitelj: *Posmatraj ilustraciju i odgovori na pitanja.*

Kaki je salaš na ovoj ilustraciji? Opiši ga sa što više riči. Kako je umolovan? Čime je prikriven krov? Šta je ispid kuće? Ko tu živi?

Koja drva rastu oko salaša?

Obrati pažnju na boje. Koje je godišnje doba?

Koje životinje se gaje na salašu?

Ispripovidaj šta ukućani rade.

2. Samostalno usmeno pričanje prema sadržaju slike. Rečenice treba da budu jasne i povezane.

3. Izrada zadataka iz *Čitanke* na str. 20 (samostalan rad).

Na ilustracijama su prikazane domaće životinje, ženke i njihova mladunčad. Učenici imaju zadatak da spoje strelicom ženku i mladunče.

Drugi zadatak je da učenici povežu strelicom životinju i odgovarajuću hranu. Učenici mogu nacrtati vrstu hrane koju jedu ove domaće životinje, a koja nije data na crtežu.

4. Igra pantomime. Učitelj objašnjava: *učenik izvlači ciduljicu na kojoj piše šta triba da pokaže, npr.: konj kako vuče vodu iz bunara; kopanje; drvo...*

Učitelj može pitati učenike kako se oglašavaju pojedine domaće životinje.

5. Zadatak za učenike: *Izdivani svoj doživljaj sa domaćom životinjom.*

Završni deo časa: 5 minuta

Ponavljjanje današnje lekcije uz korišćenje prethodno pripremljenih aplikacija sa domaćim životinjama. Učenik izvlači listić, imenuje datu domaću životinju, opisuje je, kaže čime se hrani, imenuje njeno mladunče.

Domaći zadatak: Od kukuruzovine, koju je učitelj doneo, učenici treba kod kuće da naprave figuru konja.

11. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Slika po slika – priča*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: usvajanje osnovnih pojmova o jeseni i promenama koje se u jesen dešavaju u prirodi; razvijanje ljubavi prema prirodi, upoznavanje prirodnog okruženja, usvajanje novih leksičkih jedinica, uvežbavanje pravilnog izgovora reči, uvežbavanje razumevanja na sluh, oslobađanje pasivnog i bogaćenje aktivnog rečnika učenika, podsticanje učenika na brigu o ličnom zdravlju

Tip časa: govorna vežba

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni, rad u paru

Nastavne metode: dijaloška, monološka, demonstrativna

Korelacija: sa svetom oko nas, likovnom kulturom i muzičkom kulturom

Aktivnosti učenika: razvijanje opažanja, odgovaranje na pitanja, dijalog, monolog, igre (govorne igre, igre oponašanja), pevanje, crtanje

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

1. Igra: učenici pantomimom oponašaju sledeće aktivnosti.

- *Žurimo ko da idemo kroz vodu.*
- *Pravimo tragove u snigu.*
- *Prilazimo priko potočića skačući s kamena na kamen.*
- *Šljapkamo ko po baricama.*
- *Priskačemo barice.*

2. Divanimo:

- *U koje godišnje dobo pravimo tragove u snigu, šljapkamo po baricama, priskačemo potočić?*
- *Koje je sad godišnje dobo? Šta nam se mož desit ako gazimo po baricama i pokvasimo noge?*

Glavni deo časa: 25 minuta

1. Učenici zajedno usmeno sastavljaju priču na osnovu ilustracija datih u *Čitanci* na str. 21. Učitelj ih usmerava:

- *Pogledajte situacije u kojima se našla ova curica.*
- *Pažljivo smisli rečenice kojima ćeš opisat šta joj se desilo.*
- *Posavituju curicu na šta treba obratit pažnju.*
- *Možeš priču i produžit. Zamisli šta je posli bilo, a možeš dodat i nove detalje. Nek ti slideća pitanja pomognu u tom:*

Kako se ona zove? Di živi?

Šta je mislila dok se sigrala, a šta kad je počela padat kiša?

Ko joj je skuvo čaj i zašto...

- *Sad svojoj priči daj naslov.*

2. Tražimo od nekoliko učenika da ispričaju priču; drugi mogu da je dopunjuju ili da postavljaju pitanja.

Završni deo časa: 10 minuta

Učitelj pripremi nastavne listiće na kojima su ilustrovani dečak i devojčica u donjem vešu. Učenicima daje zadatak:

Docrtaj deranu i divojčici odilo u kojem se ne bi razbolili kad pada kiša.

Igra: „Vrimenska prognoza”

Učenici se poređaju u kolonu. Učitelj je na kraju i govori učeniku ispred sebe, na primer: *duva vitar, pada kiša, sija sunce...* Taj učenik rečenicu koju je čuo prenosi sledećem učeniku i tako redom. Učenik koji je na početku kolone treba da kaže kakvo je vreme.

12. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Lipo ponašanje*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: upoznavanje učenika sa osnovnim pravilima lepog ponašanja i njihovo prihvatanje, osposobljavanje učenika za svakodnevnu komunikaciju u različitim situacijama, bogaćenje učeničkog rečnika novim rečima i izrazima, podsticanje učenika na lepo ponašanje

Tip časa: govorna vežba

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni, tandem

Nastavne metode: dijalog, monolog, metoda demonstracije

Korelacija: sa svetom oko nas

Aktivnosti učenika: vežbe razumevanja na sluh, odgovoravanje na pitanja, improvizovanje komunikativnih situacija

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

1. Sa učenicima se razgovara o tome u kojim situacijama kažemo: *fala, molim, izvini, izvoli*.

Učitelj: *Često možemo čuti da se za ove reči kaže da su čarobne. Zašto?*

2. Improvizacija životnih situacija.

Primer: *Zamisli da ti je rođendan. Došo ti je drug i daje ti poklon. Šta ćeš mu kazati?*

Drug:

Ja:

Primer: Naletio si na druga i gurnio ga. Šta ćeš mu kazati?

Ja:

Drug:

Primer: U dućanu si. Triba kupiti veknu kruva.

Ti:

Prodavac:

Primer: Pružaš drugu olovku.

Ti:

Drug:

Glavni deo časa: 35 minuta

1. Učenici posmatraju prvu ilustraciju na 22. strani *Čitanke*. Odgovaraju na pitanja: *Koga je dite sustrilo na ulici? Kako ga je pozdravilo? Kojim ričima je čovik odgovorio?*

2. Učitelj izvede ispred table dva učenika koji treba da pokažu primer suprotnog, nepristojnog ponašanja (šapne im, da ostali učenici ne čuju, šta treba da urade). *Deran prolazi pored čovika i ne javlja mu se. Čovik ga iznenađeno gleda. Ostali učenici posmatraje šta se dešava i triba da kažu šta nije u redu. Ko je pogrišno postupio i zašto.*

Potom druga dva učenika pokazuju kako treba pozdraviti odrasle.

3. Učenici zatim pogledaju drugu ilustraciju. Treba da odgovore na pitanja: *Kako su dite i čovik pozdravili staru majku?* Učitelj prozove tri učenika da izvedu ovu situaciju.

4. Učitelj: *Dal se isto javljamo i svojim drugarima? Kako se s njima pozdravljaš? Kako se pridstavljamo? Pružimo ruku i kažemo: „Zdravo, ja sam...”*

Kad nam se kogod pridstavi, odgovaramo: „Zdravo, moje ime je... Drago mi je što smo se upoznali.” Triba se nasmišit i blago naklonit.

Ovu situaciju improvizujemo sa učenicima.

5. Učitelj zatim postavlja pitanje: *Kako divanimo s drugima?* Kaže učenicima da posmatraju četvrtu ilustraciju u *Čitanci*. Potom pita: *Ko s kim divani? Šta misliš o čemu divane?*

Izvodi pred tablu tri učenika i daje uputstvo kako da improvizuju sledeću situaciju.

Jedan učenik govori drugu ili drugarici šta mu se desilo na putu do škole. Npr.: *„Zamisli, kad sam išo u škulu, otvorila mi se taška i knjige su mi se rasule po putu...”* Učenik kome se obraća uopšte ga ne sluša, već traži od trećeg učenika da mu pozajmi olovku jer je zaboravio da ponese svoju. Prvi učenik se naljuti i ode bez reči.

Ostali učenici treba da kažu ko je pogrešno postupio i zašto. Neka još jednom isti učenici izvedu prethodno prikazanu situaciju, ali sad treba da pokažu pristojno ponašanje.

Završni deo časa: 5 minuta

Igra pantomime: učenik pokazuje, na primer, nepristojno ponašanje za stolom, a drugi učenik ga ispravlja tako što pokazuje pristojno ponašanje.

Domaći zadatak: *Nacrtaj primer lipog ponašanja u svakodnevnim situacijama.*

13. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Za astalom*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: dalje uvođenje učenika u razumevanje tekstova pisanih bunjevačkim govorom; bogaćenje rečnika učenika; razvoj sposobnosti opažanja i zaključivanja; formiranje navika kulturnog ponašanja za stolom, upoznavanje sa pravilima pri služenju priborom za jelo

Tip časa: obrada teksta

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni

Nastavne metode: dijaloška, monološka

Sredstva rada: *Čitanka*, sveska, aplikacija i pribor za ručavanje

Korelacija: sa svetom oko nas i likovnom kulturom

Aktivnosti učenika: opažanje, zaključivanje, vežbe slušanja, odgovaranje na pitanja, postavljanje pitanja, manuelne aktivnosti

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 5 minuta

Igra asocijacije. Nastavnik nabraja reči: *mali, drven, gvozdren, plastičan, sobni, kuhinjski*, a učenici treba da pogode o kom pojmu je reč.

Rešenje: *astal*

Glavni deo časa: 35 minuta

1. Učitelj izražajno čita sledeći tekst:

TEKST UZ ILUSTRACIJU

Kad sam bio mali, teško mi je bilo sidit mirno za astalom. Mama me je opominjala da prvo operem ruke, pa onda da sidnem za astal. Sestra i ja smo lupali kašikama i vilicama po tanjirima. Gurali smo se ko će prvi zagrabit u zdilu. Nismo čekali da prvo stariji navade ilo. Tako sam se jedared zdravo opeko vrućom čorbom jel sam žurio da je što prija posrčem. Sestra se slatko nasmijala, a ja sam natrpo puna usta kruva da me ne peče čorba. Od onda se pristojno ponašam za astalom. Čekam da se ilo malo oladi i pazim da ne izvaljam odilo. Ne srčem čorbu jel to nije lipo. Služim se priborom za ilo.

2. Provera razumevanja postavljanjem pitanja:

Kad je djetetu bilo teško sediti mirno za stolom? Šta misliš zašto? Kako se pristojno djetetu ponaša za stolom? Kako je majka učila djetetu? Šta ne treba raditi za stolom? Kako je to ponašanje?

Izdivani šta uradiš prije nego što siđeš za stol.

Dal pereš ruke i poslije ily? Zašto ne treba gledati u tuđi tanjir?

Učitelj potom upoznaje učenike sa nekadašnjim običajem: *Kadgod je postojao mali stol za kojim su dica sedila i ily. Šta mislite dal je u redu da dica sede odvojeno, za malim stolom? Kako bi se vi osjećali kad bi vas roditelji metili za mali stol?*

VEŽBE

1. Posmatraj ilustracije iz „Čitanke”. Koje djetetu se pristojno ponaša, a koje nepristojno? O svakoj ilustraciji sastavi dvi-tri rečenice.

2. Pronađi što više riječi kojima opisujemo ily (slano, kiselo, gorko, vruće, ukusno...) Kaka su slideća ily? Dopuni rečenice.

Čorba je _____. Baraćila je _____.

Gumboci su _____. Dunc je _____.

Sarma je _____. Šunka je _____.

Torta je _____. Kiseli kupus je _____.

3. Slušaj nazive ily i izdivani koja se od ovi ily pripravlja i u tvojoj kući: uzlivanca, tarana, krumpiraća, nasuvo, čorba, pogaća, prisnac, paprikaš, paradaćikom čorba, žmare...

Koje od navedeni ily ti se najviše sviđa? Zašto?

4. Jestel kadgod gledali kako se ta ily spremaje? Slušaj šta radim i kaži koje ily spremam.

Raspravim i očistim pileće meso. Metnem ga u lonac. Nalijem vodu. Kad voda provre, skidam pinjušku i dodajem zeleniš, malo soli, krupnog papra i kuvam dalje. Kad su meso i zeleniš kuvani, ukuvam rizance. Kuvam _____.

Učenik koji pogodi može da objašnjava kako se sprema neko drugo jelo, a ostali opet pogađaju.

5. Pronađi riječi suprotnog značenja: vruće – _____; slano – _____; ukusno – _____ ...

6. Vižbamo postavljanje astala i služenje priborom za ilo. Potrebno je: tanjiri, kašika, vilica, nož, papirna salveta.

Završni deo časa: 5 minuta

Sigramo se

Učitelj objašnjava kako će se igra odvijati: *Sidnemo za astal. Pokazujemo brez riči pokrete kad sičemo kruz, vadimo čorbu, sičemo meso... Jedan pokaziva, ostali pogađaje. Ko pogodi, taj je na redu da pokaziva.*

Domaći zadatak: Obojadiši ilustraciju na 23. strani u „Čitanki”.

14. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Bubuš i mrak*, Suzana Kujundžić Ostojić

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: osposobljavanje učenika da odgovaraju na pitanja, vode dijaloge i produkuju kratke monologe na bunjevačkom govoru, bogaćenje učeničkog rečnika novim rečima i izrazima, podsticanje učenika da pričaju o svojim problemima

Tip časa: obrada pesme

Oblik rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: verbalno-tekstualna, dijaloška

Sredstva rada: *Čitanka*

Korelacija: sa svetom oko nas

Aktivnosti učenika: vežbe na sluh, odgovori na pitanja, monološke i dijaloške vežbe

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

1. Učitelj postavlja pitanja: *Kojim od slideći riči bi ti najbolje opiso mrak: crn, strašan, gust, nepoznat...*

Bojiš li se kad padne mrak? Izdivani čega se bojiš.

*Zašto ti se pokadgod čini da je mrak strašan?
Kako je mrak najlakše otirat?*

Glavni deo časa: 30 minuta

1. Učitelj: *Posmatraj ilustraciju iz „Čitanke” na str. 24. Šta je poplašilo ovog de-
rana? Kako će dite otirat čudovište koje ga je pristravilo?*

2. Učitelj čita pesmu „Bubuš i mrak” i postavlja učenicima pitanja:

*Šta ti misliš, ko se u ovoj pismi više poplašio: dite bubuša el bubuš diteta?
Viruješ li ti u to da bubuš stvarno postoji?
Objasni zašto tako misliš.*

3. Učitelj: *Odgovori na pitanja.*

Koga dite vidi uveče kad padne mrak?

Šta mu se čini da on nosi na leđima?

Čega u džaku nema?

Šta bubuš nosi u džaku?

Čime bubuš plaši dite?

Kako dite priti bubušu?

Kako će narast?

Šta će onda bit s bubušom i njegovim džakom?

4. Učitelj treba da pripremi dve ilustracije:

Učitelj kaže:

Posmatraj i uporedi ove dve ilustracije.

Izdivani kako se dite osiđalo u mraku. Šta ga je poplašilo? Zašto?

Di su nestala čudovišta kad je deran upalio svitlo? Šta je deran svatio?

5. Učitelj: *Izdivani jesil se ti kadgod poplašio u mraku. Šta te je poplašilo? Kako si pobedio stra?*

6. Učenicima se daje zadatak: *Dovrši započete rečenice. Kaži ko je kaki / šta je kako.*

_____ je mračan.

_____ je svitlo.

_____ je strašno.

_____ su opasni.

_____ je hrabar.

_____ je uplašeno.

_____ je adrena.

Završni deo časa: 5 minuta

Učitelj daje učenicima zadatak:

Izdivani kako ti izgledaš kad se poplašiš.

Domaći zadatak: *Ilustruj ovu pismu i nauči je napamet.*

15. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: Zima

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: uvođenje učenika u pričanje sa opisivanjem – osposobljavanje učenika da produkuju jasne, slikovite rečenice s puno prideva, proširivanje i bogaćenje rečnika novim rečima i izrazima, razvijanje sposobnosti opažanja promena u prirodi, pravilno uočavanje i tačno opisivanje onoga što je na ilustraciji prikazano

Tip časa: govorna vežba

Oblici rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: dijaloška, monološka, metoda demonstracije

Sredstva rada: nastavni listić, CD

Korelacija: sa svetom oko nas, likovnom kulturom i muzičkom kulturom

Aktivnosti učenika: razumevanje na sluh, odgovaranje na pitanja, vežbe opažanja, monološke vežbe

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 5 minuta

Odgonetanje zagonetaka: *Zube nema, ruke nema, a grize. (Zima)*

Ko mož napraviti most preko reke bez ičeg? (Zima)

Ko plače kad sunce sija? (Snig)

Pevanje pesme *Zima, zima* J. J. Zmaja („Kolibri”)

Učitelj: *O čemu smo pivali na početku časa? (O zimi...)*

Glavni deo časa: 30 minuta

Učitelj najpre kaže:

Posmatrajte ilustraciju zime u „Čitanki” na str. 25. Dobro pogledajte šta je tu nacrtno, pa ćemo malo divaniti o tome šta vidimo na ilustraciji.

1. Odgovori na pitanja:

Pitanja

Šta je bilo pokriveno snigom?

Šta je lako, sitno i bilo?

Ko je veso i razigran?

Šta je bilo, okruglo i malo?

Šta je vruće, šareno i vuneno?

Ko je bili, velik i lip?

Šta je lako, drveno i brzo?

Očekivani odgovori

Polje je bilo pokriveno snigom.

Pahulja je laka, sitna i bila.

Dica su vesela i razigrana.

Grudva je bila, okrugla i mala.

Kapa je vruća, šarena i vunena.

Sniško je bili, velik i lip.

Sonce su lake drvene i brze.

2. Pravimo plan za izlaganje. Budući da učenici još ne umeju da pišu, stavljamo redni broj pored dela ilustracije koji služi kao podsetnik u redosledu izlaganja.

Mogući plan i pitanja učitelja:

Koje je godišnje dobo prikazano na ilustraciji?

Po čemu se sve zabilio snig?

Šta su dica napravila od sniga?

Šta su metnili na glavu Snišku Biliću?

Od čega su mu opravili ruku?

*Šta su dica još metnila na Sniška Bilića?
Šta sad rade dica?
Od čega su opravljena sonca?
Šta su oni obukli?
Kako se osićeje dica zimi?
Ko još uživa sa njima?*

Učenici izlažu sadržaje prikazane na ilustraciji prema sačinjenom podsetniku.

3. Učitelj daje zadatak učenicima: *Izdivani šta ti voliš radit kad napada snig.*

Završni deo časa: 10 minuta

Učitelj upućuje učenike da posmatraju ilustraciju u *Čitanki*. Potom im daje zadatke:

*Prikriži sve ono što nam nije potrebno zimi.
Isripovijđaj šta od predmeta i odila koje vidiš na ilustraciji koristiš zimi i kako.*

16. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Mikulaš*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: osposobljavanje učenika da odgovaraju na pitanja, produkuju kratke sadržaje na osnovu ilustracije, samostalno pričaju o svojim ličnim doživljajima, negovanje i očuvanje tradicije

Tip časa: obrada novog gradiva

Oblici rada: frontalni, grupni

Nastavne metode: dijaloška, monološka, metoda demonstracije

Sredstva rada: *Čitanka*, sveska, aplikacija

Korelacija: sa likovnom kulturom

Aktivnosti učenika: vežbe opažanja, razumevanje na sluh, odgovaranje na pitanja, dijaloške i monološke vežbe

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 5 minuta

Motivacioni sadržaj: rešavanje rebusa (na crtežu miš' škula + š)

Rešenje: *Mikulaš*

Učenici treba da odgovore na pitanja: *Kada se proslavlja Mikulaš? Ko mu se najviše raduje? Zašto?*

Glavni deo časa: 30 minuta

TEKST UZ ILUSTRACIJU

Stigla je zima, a s njom i snig. Pendžer se zamrzo. Napravile su se ledenice. Mikulaš će doć i ove zime i obradovat dicu. Doneće njim darove. Sva dica mu se zdravo raduju, pišu mu pisma i čekaje ga, čatlaišu svoje čizmice, slažu ji u predsoblju, el ambetušu, pod pendžer, da bi u nji Mikulaš metnio darove. On ne zaboravlja nijedno dite koje je bilo dobro prema roditeljima i u škuli.

U vrućoj sobi dica slatko spavaje. Na pendžer su metila svoje lipo izglancane čizme.

Svanilo je jutro. Dica su veselo skočila iz kreveta. Svako je oma uzo svoju čizmu da vidi kaki je poklon dobio.

1. Učitelj izražajno čita tekst. Učenici pažljivo slušaju, a potom odgovaraju na pitanja:

Koje godišnje dobo je stiglo?

Kako izgleda pendžer?

Ko spava u sobi?

Šta su metili na pendžer?

Koga dica čekaje? Kako se pripravlja za njegov dolazak?

Zašto mu se sva dica zdravo raduju?

Kake poklone njim Mikulaš nosi?

Kad je Mikulaš ostavio poklone dici?

2. Učitelj: *Izdivani kako ti čekaš Mikulaša. Šta bi volio dobit od njega?*

3. Samostalan rad: Izrada zadatka iz Čitanke – obojiti čizmu i nacrtati poklon po želji.

Izdivani dvi-tri rečenice o ilustraciji koju si nacrtio.

4. Učitelj kaže učenicima: *Dica Mikulašu pišu pisma u kojima mu kažu šta bi volela dobit na poklon. Znaš li ti štogod napisat? Ako znaš, napiši u pisanku pismo Mikulašu. Ako ne znaš pisat, nacrtaj kaki poklon želiš.*

* 5. Zadatak za učenike: *Opiši kako ti zamišljaš Mikulaša.*

6. *Sigramo se.*

Na hameru je nacrtana čizma. Učitelj treba, takođe na hameru, da pripremi istu čizmu pa da je iseče na nejednake delove. Učenici izvlače delove i slažu ih na hamer na kojem je nacrtana čizma. Zadatak je završen kad slože slagalicu.

Završni deo časa: 10 minuta

Zadatak: Izdivani jedan svoj doživljaj s Mikulašom.

17. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Materice, Oce*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: upoznavanje bunjevačke narodne književnosti, upoznavanje bunjevačkih običaja, bogaćenje rečnika učenika, podsticanje učenika na negovanje i očuvanje tradicije

Tip časa: obrada pesme

Oblici rada: frontalni, grupni

Nastavne metode: dijaloška, verbalno-tekstualna

Sredstva rada: *Čitanka*, sveska, aplikacija

Korelacija: sa likovnom kulturom i svetom oko nas

Aktivnosti učenika: razumevanje na sluh, odgovaranje na pitanja, dramatizacija, monološke i dijaloške vežbe, manuelne aktivnosti

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 5 minuta

Motivacioni razgovor o predstojećem prazniku. Učenici odgovaraju na pitanja:

Koji je sad mesec? Šta slavimo u decembru?

Kome čestitamo Materice, a kome Oce?

Kako se zovu oni koji čestitaju Materice?

Glavni deo časa: 30 minuta

1. Učitelj najpre govori učenicima o Matericama:

Materice su posvećene materama. To je dan kad se dica sa ljubavlju i zafalom sićaje svoji majki, velike ljubavi i brige kojima ji mater odranjiva. Kadgod su se dica takmičila ko će prvi ustati i materi čestitat i ko će tokom dana više darova skupiti. Dica su išla od kuće do kuće, al samo poznatima čestitat Materice. Kad bi stigli prid kuću, deklamovali bi ovu pismicu: „Faljen Isus, gazdarice...”

Učitelj izražajno čita tekst pesmice iz Čitanke.

Sledi kraći razgovor radi provere razumevanja pročitano. Učitelj može postaviti sledeća pitanja:

Kome se materičar obraća? Kojim ričima?

Odkaleg on dolazi? Šta traži od gazdarice?

Kaka ga je muka snašla? Šta misliš, zašto?

Kako će ličit tu muku?

Šta je materičar na putu vidio?

On kaže: „Vidio sam i ovaca...” Doprši ovu rečenicu njegovim ričima.

Kako je napolju?

Šta on zbog tog traži od gazdarice?

Šta ti misliš, jel materičar dite el odraso čovik?

Objasni zašto tako misliš.

Znaš li kome se sve čestitaje Materice? Iđel se i danas od kuće do kuće u čestitanje el se čestita samo ukućankama?

Jel se Materice čestitaje i neudatim ženama?

2. Potom sledi razgovor o prazniku Oce. Učitelj kaže učenicima:

Postoji i pismica kojom čestitamo Ocu.

Potom objašnjava manje poznate reči (palora, buger), a zatim izražajno čita pesmicu. Reči je najbolje semantizovati pomoću ilustracije.

Pitanja za učenike:

Kad slavimo Ocu? Kome čestitamo?

Kake su kotarice? Šta ima u njima?

Šta se pismom poručiva dici? Kaka je jabuka? Šta je metnuto u jabuku?

Učitelj daje sledeće objašnjenje: *Jabuka nazabadana novčicama, orovi i maramica pridstavlja napridak, zajedništvo, sriću i zdravlje.*

3. Dramatizacija pesme i usvajanje pesme napamet. Učitelj objašnjava učenicima kako će se ona izvesti:

Jedan učenik glumi materičara, drugi gazdaricu. Materičar deklamuje tekst pisme, a gazdarica ga dariva.

Na sličan način se mož dramatizovat i druga situacija – kako se čestitaje Ocu.

4. Zadatak za učenike: *Izdivani šta obično dobiješ za Materice i Oce.*

Učitelj može da izabere neke od ponuđenih aktivnosti prema sposobnostima učenika.

5. Pravljenje ikebane: učenici u korpu slažu jabuke, orahe i maramicu. Ikebanu postaviti na vidno mesto u učionici.

6. Učitelj treba da pripremi aplikacije oraha, jabuka s novčićima i maramice. Učenici treba da ih iseku i zalepe u svesku, a potom oboje.

7. Pravljenje maramice. Učitelj daje uputstva o materijalu i postupku.

Potriban materijal i pribor: voštane boje, papir, pero. Poželjno je da je papir kvadratnog oblika. Potribno je papir potpuno obojit svitlijom bojom, zatim priko te boje nanet tamnu boju. Perom skidat gornju boju i praviti šare. Na kraju treba da dobijemo jednu lipu šarenu maramicu.

Kada radovi budu gotovi, pravi se izložba.

Završni deo časa: 10 minuta

Takmičenje: *Ko će lipše, ko će bolje odrecitovat pismice.*

18. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Božić*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: negovanje kulture usmenog izražavanja – osposobljavanje učenika da odgovaraju na pitanja, postavljaju pitanja i samostalno izlažu, bogaćenje rečnika učenika, podsticanje kreativnosti kod učenika, negovanje tradicionalnih vrednosti

Tip časa: obrada novog gradiva

Oblici rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: dijaloška, monološka

Sredstva rada: *Čitanka*, sveska, aplikacije

Korelacija: sa svetom oko nas i likovnom kulturom

Aktivnosti učenika: vežbe opažanja, razumevanje na sluh, odgovaranje na pitanja, samostalno izlaganje na osnovu niza slika, manuelne aktivnosti

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

Motivacioni sadržaj: Učitelj pita učenike:

Jesil već okitio božićnu granu?

Učitelj pripremi aplikacije sa ilustracijama na kojima se nalaze raznobojne kuglice, svećice, ukrasne trake, anđelčiči, zvezde, ali i nešto što se na granu ne stavlja – jabuka, olovka, čokoladica i sl. Deci pokazuje aplikacije i za svaku pita da li se stavlja na božićnu granu.

Potom daje učenicima zadatak:

Izdivani kaki se ukrasi među na božićnu granu. Traži od njih i da opišu ukrase (zlatne zvizde, šarene kuglice, ukrasne trake...)

Glavni deo časa: 30 minuta

1. Učenici odgovaraju na pitanja.

Zbog čega kitimo božićnu granu?

Koji praznik očekivamo? Znaš li zašto se slavi Božić? Ko se rodio tog dana?

Koji se praznik slavi dan prija Božića?

Badnji dan je dobio ime po riči „bdiť” jel se na taj dan bdije čekajuć Isusovo rođenje.

2. Učitelj: *Na Božić i na Badnji dan u svakoj kući je zdravo svečano. Pogledajmo kako se porodica kadgod spremala za Badnji dan i Božić (1, 2, 3. i 4. ilustracija u „Čitanki”, str. 29).*

Ko unosi slamu u kuću? Zašto se unosi slama u sobu? Kako se dica osićeje? Zašto? Kako izgleda kadgodašnja grana? Di stoji?

Šta ima ispod grane?

3. Zadatak i pitanja za učenike:

Posmatraj drugi niz ilustracija. Uporedi ga s prvim nizom.

Šta primećivaš?

Ko nosi granu? Di je nose?

Ko meće granu u stalak? Šta za to vrime rade majka, mama i unuka?

Kako se porodica priprema za Božić?

Šta oni rade?

Kako su obučeni? Zašto?

Kako se osićeje?

4. Učitelj postavlja pitanja na koje učenici treba da daju odgovore:

Kako se u tvojoj kući priprema proslava Božića – onako kako je prikazano na prvom el na drugom nizu ilustracija?

Potom objašnjava: *Kadgod Bunjevci nisu kitili jelku, nego samo granu, koju su mećali na dolaf.* Pokazati učenicima sliku nekadašnje grane i dolafa. (Objasniti im da je dolaf komoda sa fiokama).

Pokazati učenicima i sliku božićnjaka. *Taj kolač pridstavlja zajedništvo sveg živog na zemlji.*

5. Učenici posmatraju ilustraciju u *Čitanci* na 30. strani. Vodi se razgovor o njoj – učitelj postavlja pitanja i daje zadatke:

Ko sidi za astalom? Kako je astal postavljen? Koja su ila na njemu? Nabroj ji. Kad se ta ila idu? Kaka su ila? (Sve je posno.) Opiši pleteni kolač koji je na astalu. Znaš li kako se pravi? Izdivani. Zašto gori svića na astalu? Šta porodica proslavlja – Badnje veće el Božić? Po čemu to zaključivaš?

Kako se Badnje veće slavi u tvojoj porodici? Koji dan se slavi posli Badnjeg dana?

6. Učitelj pita učenike: *Jel se i za Božić pripravlja je ista ila ko i za Badnji dan?*

Kada odgovore, učitelj im kaže: *Slušaj sad pažljivo nazive ila i kaži koje ilo se pripravlja za Božić, a koje za Badnji dan: rizanci s makom, friška čorba od pivca, kuvano meso sa sosom od višanja, gra, riba, pečena pučka s duncom od šljiva...*

7. Učenici samostalno izlažu prema jednom nizu slika sa 29. strane u *Čitanci*.

8. Učitelj treba da pripremi za čas ilustracije božićnjaka, nakićene grane, betlema. Učenici imaju zadatak da ih iseku, zalepe u svesku, a zatim da sastave dve-tri rečenice o ilustracijama.

9. Stvaramo: *Pravimo Dida Mraza od šišarke*

Potrebna je jedna šišarka, vata za bradu, crni plastelin za oči, crveni plastelin za nos i usta, crveni kolaž papir za kapu. Učenici samostalno prave Dida Mraza.

Završni deo časa: 5 minuta

Pravi se izložba radova i stavljaju se na vidno mesto u učionici.

Domaći zadatak: *Obojadiši i ukrasi granu na 30. strani.*

19. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Mali Mićo*, Nikola Kujundžić

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: upoznavanje umetničke bunjevačke književnosti, bogaćenje učeničkog rečnika novim rečima iz bunjevačkog govora, uvođenje učenika u doživljavanje i razumevanje prazničnih običaja

Tip časa: obrada pesme

Oblici rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: verbalno-tekstualna metoda, dijaloška metoda

Sredstva rada: *Čitanka*, sveska, aplikacija

Korelacija: sa svetom oko nas

Aktivnosti učenika: razumevanje na sluh, odgovaranje na pitanja, leksičke vežbe, samostalno izlaganje

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 8 minuta

Čas počinje razgovorom, putem pitanja:

Kako izgleda svića? Kad palimo sviću? (Palimo je kad je mrak, palimo je na Božić, za rođendan). Kake sviće palimo na Božić? (Palimo lipe, ukrasne sviće). Ko gasi sviću? (Sviću gasi baćo, tata, starešina kuće.)

Glavni deo časa: 35 minuta

Učitelj izražajno čita pesmu.

1. Kraći razgovor radi provere razumevanja pročitano:

Ko je glavni lik u ovoj pismu?

Šta misliš, koliko on ima godina?

Di se pokušao popet mali Mićo?

Šta je tio radit na astalu?

Šta je opazio na astalu?

Zašto svića gori?

Šta je radio Mićo?

Ko je opazio Miću?

*Kako si razumio riči: „Mal što nije Miću”? Objasni.
Šta pisnik poručiva mami? Zašto?
Šta Mičo ne zna?
Šta triba Mičo naučit o božićnim običajima?
Znadeš li ti objasniti Mići zašto se na Božić pali svića?*

2. Učenicima se daje zadatak: *Za svaku navedenu rič kaži rič sa suprotnim značenjem:*

<i>mali – _____</i>	<i>kriv – _____</i>
<i>upalit – _____</i>	<i>vruć – _____</i>
<i>počet – _____</i>	<i>popet se – _____</i>

3. Učenici odgovaraju na pitanja: *Koja se od slideći riči mož povezati s ričju svića: gori, buktiti, ladi, plamti, siva, grije, svitli, peče, loži...*

✱ 4. Učenicima se postavlja pitanje i daje zadatak:

Zašto se mati srdila na Miću? Zamisli i ispriopovijaj šta se moglo desiti da je Mičo privrnuo sviću.

5. Pitanja i zadaci za učenike:

*Koje nas opasnosti vrebaju od vatre?
Znaš li ovu narodnu posloviцу: „Vatra je dobar sluga, ali rđav gospodar”?
Pokušaj objasniti šta znači.*

Učitelj treba i da upozori učenike: *Opasno je sigrati se vatrom. Budi oprezniji kad je u blizini vatre ili plamen sviće.*

Usmena vežba: *Jedan moj doživljaj na Božić.*

Završni dio časa: 2 minuta

Samostalan rad: *Nacrtaj i ukrasi božićnu sviću.*

Domaći zadatak: *Nauči pismicu napamet.*

20. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Stare igre*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: uvođenje učenika u svet nekadašnjih igara, razumevanje promena koje su se događale u dečjim igrama, uočavanje povezanosti roditelja i dece kroz igru, razvijanje radoznalosti, interesovanja i sposobnosti za aktivno upoznavanje tradicionalnih igara

Tip časa: obrada novog gradiva

Oblici rada: frontalni, rad u paru, grupni rad

Nastavne metode: metoda razgovora, demonstrativna metoda

Korelacija: sa svetom oko nas i fizičkim vaspitanjem

Napomena: Ovaj čas je osmišljen tako da se izvodi u prirodi, u školskom dvorištu, parku i sl. i zbog toga nema tipičnu vremensku artikulaciju. Uvodni deo može se održati i u učionici, a zatim treba izaći s učenicima u dvorište, gde će im se demonstrirati kako su se igrale stare igre.

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 5–10 minuta

Čas počinje igrom asocijacije. Na tabli su nacrtana polja asocijacije i učenici po grupama otkrivaju polja koja učitelj zapisuje, pogađaju polja u kolonama i glavno rešenje.

<i>okrugla</i>	<i>barbika</i>	<i>staklenac</i>	<i>najbolji</i>
<i>gumena</i>	<i>brac</i>	<i>budžer</i>	<i>škulski</i>
<i>skočica</i>	<i>plače</i>	<i>šestoperac</i>	<i>pomoć</i>
<i>teniska</i>	<i>divojčice</i>	<i>troperac</i>	<i>zajednički</i>
<i>LOPTA</i>	<i>LUTKA</i>	<i>KLIKER</i>	<i>DRUG</i>
<i>S I G R A</i>			

Učenici potom odgovaraju na pitanja:

Šta se voliš sigrat? S kime se igraš?

S kime si se sigro kad si bio zdravo mali? Ko ti je pivo? Ko te je zabavljio? Kako?

Glavni deo časa: 35 minuta

Učitelj najpre priča učenicima o tome kako su se deca nekad igrala.

Danas ćete vidit kako su se kadgod roditelji sigrali s malom dicom.

Kadgod dica nisu imala ovako lipe sigračke kao danas. Nije bilo radija, televizije, računara. Roditelji, čim bi imali slobodnog vrmena, uzimali su dite u krilo i recitovali pismicu „Taši, taši”. Recitovanje su pratili tapšikovanjem. To je vrlo veselilo i zabavljalo dicu. Danas roditelji pokadgod recituju ovu pismicu.

Učitelj recituje stihove pismice „Taši, taši”, a potom postavlja pitanja: *Sićate se ove pismice? Izdivanite, jel su i vama deklamovali ovu pismu. Ko vam je obično deklamovo? Kako ste se osićali dok ste sad slušali pismicu?*

Nakon dobijenih odgovora, učitelj nastavlja priču:

Kadgod nije bilo ni plastični ni drveni konjića za žužanje, nije bilo ni žužaljke, pa su roditelji zabavljali dicu žužajući ji. Roditelj prikrsti noge, dite sidne na potkolenicu, roditelj ga drži za ručice i počinje žužanje nuz recitovanje pismice.

Učitelj potom kazuje stihove pisme „Žužanje” i brojalicu A-BE-CE-DE,

Učenici mogu ponoviti uglas pisme koje su čuli, sigurno ji i sami znaju.

Zatim svi izlaze u školsko dvorište i uče nove igre.

Pokazaću vam i kaki su se sigara sigrali vaši roditelji kad su bili mali.

Učitelj treba da izabere jednu ili dve od igara i da objasni i pokaže deci kako su se one igrale. Zatim učenici mogu da probaju neku od tih igara.

STARE SIGRE

Pošto, seko, mliko

Dica se podile u parove — jedno starije i jedno mlađe dite. Sigrači se poređaje u krug, oni veći stoje a manji čuće isprid nji. Izmed sigrača ostave mista jedan mali koračaj. Brojalicom izbroje, pa na koga ispadne, taj kupuje mliko. Kupac dođe kod kojeg oće sigrača i pita: „Pošto, seko, mliko?” Prodavac kaže: „Po petak, po šestak, po to ti ga dam, pa ne dam i neš ga ni dobit.” Kupac kaže: „E, pa vidićemo!” Sad se lupe dlanom o dlan, počmu trčat okolo. Ovaj s desne strane trči na livo, a onaj s live strane na desno, pa ko prija obtrče krug dice, tog je mliko. Manja dica što čuće, to su bile čupice s mlikom.

Ako su se sigrali i deranci i njima se kazalo: „Pošto, Mito, tvoje sito?” A drugo je sve išlo ko s mlikom. Nije išlo po redu. Kupac je mogo kupovat od koga oće, al je gledao da izabere onog za koga misli da sporije trči.

Ako je bilo manje dice, dvoje, troje el četvero, sigrali su se trganaca.

Trganaca

Pa dvi cure se uvate za ruke ko kad igraje. Desnu nogu metnu malo ispid live pa se okreću i pivaje: „Trga, trganaca suvi rizanaca. Petar ište bocu vina da oženi svojeg sina! Ija, alja, brez konca i kraja.” Mogle su se okrećat i po tri cure, a ako ji bilo četiri, onda su igrale dvi po dvi, dok njim ne dosadi.

Sigra gusaka

Na salašu je posla bilo za svakog, pa i za dicu. Zato je za sigru bilo najviše vrimenta nediljom, kad se svi odmaraje od posla. Dica su se sigrala na ledini dok čuvaje josag. Ni njim ništa tribalo za sigru, samo da ji ima što više.

Vi se „gusaka” mošte sigrat na odmoru izmed dva časa bunjevačkog govora, a moždar i na času, ako učiteljica dade, jel moždar u vašem sokaku.

Sigralo se ovako: Najveća cura je mama, najveći deranac je kurjak, najmanja curica je guščarica, a druga dica su guske. Guščarica istira guske čuvat pa više:

„Mamo, ja sam gladna!”

Mama: „Ajde kući pa i.”

Guščarica kaže: „Ne smim.”

Mama: „Od koga?”

Guščarica: „Od kurjaka.”

Mama: „Di je kurjak?”

Guščarica: „Za oblakom.”

Mama: „Šta radi?”

Guščarica: „Umiva se.”

Mama: „Čim se tare?”

Guščarica: „Zlatnim peškirom.”

Mama: „Šta ide?”

Guščarica: „Zlatni pogačica.”

Mama: „Čime siče?”

Guščarica: „Zlatnim nožom.”

Mama vikne: „Biri, biri na ječam.”

Guske: „Nećemo.”

Mama: „Biri, biri, na kuruze.”

Guske: „Nećemo.”

Mama: „Biri, biri pod mamino krilo.”

Sad guske potrču mami, a kurjak ji vaća. Koje ne uspije povaćat, guščarica ji tira ponovo čuvat. I tako dok kurjak ne povaća sve guske, pa je sigra završena.

Pavle paune

Lipo je vrime, pa se cigurno sve češće sigrate napolju neg unutri. Ako su vam dosadile već sve sigre koje ste do sad sigrali, jevo jedne koju su vaše dide i majke kadgod igrali kad su bili mali baš kogod vi sad.

Svi se sagrači povaćaje za ruke u kolo, pa polagano kreću na desno i pivaje redom cure pa derani. Jedan stane u srid kola pa mu svežu oči i on je paun.

Cure: Poigraj popivaj, Pavle paune!

Daćemo ti svilen pojas, Pavle paune!

Derani: A šta će mi svilen pojas kad ga ne nosim?

Cure: Poigraj popivaj, Pavle paune!

Daćemo ti svilen šešir, Pavle paune!

Derani: *A šta će mi svilen šešir kad ga ne volim?*

Cure: *Poigraj popivaj, Pavle paune!*

Daćemo ti britku sablju, Pavle paune!

Derani: *A šta će mi britka sablja kad je ne pašem?*

Cure: *Poigraj popivaj, Pavle paune!*

Daćemo ti konja vrana, Pavle paune!

Derani: *A šta će mi vrani konjić kad ga ne jašim?*

Cure: *Poigraj popivaj, Pavle paune!*

Daćemo ti lipu divu, Pavle paune!

Derani: *Dajte meni lipu divu da je ja volim!*

Sad kolo stane, a ovaj u sridini uvati u kolu jednog sigrača, pa pogađa ime. Ako pogodi ime, onda je to paun pa ide u srid kola, a ako ne pogodi, onda je on ponovo paun.

Dica su se kadgod drukčije sigrala. Nije bilo televizora, računara, nit tušta sigračaka. Sami su sebi smišljali zabavu. Evo primera čega su se sigrali:

✱ Sgra zlatni imena

Sigrači (dica i cure) posidaje u proliće na jednu klupu na sokaku pod prozor. Jedan od sigrača svakim tiho šušne kako ime (npr. zlatna Gospa, zlatan Oltarski Sakramenat, zlatan kalež, zlatan križ, zlatan prsten, zlatan konj).

Dva derana kleknu prid klupu – jedno je anđo na desnoj strani, a drugo je vrag na livoj strani. Kad je dilitelj imena svakim svoje ime kazo, započme se sgra.

Najpre anđo pogađa imena počimajući ovako: „Cim-bum!” Dilitelj imena pita: „Ko je to?” „Anđo sa sedam zvizda”, odgovara anđo. „Šta tražiš?”, pita dilitelj imena. „Zlatni imena“, odvratila na to anđo. „No, ajd traži”, veli dilitelj. Ako pogodi na tri puta, onda onaj kog je ime pogodio dođe, pa sidne do njega. Ako ne pogodi, počme vrag s nikim tugaljivim glasom ovako: „Cim-bum, bum!” „Ko je to?” „Vrag na lopati!” „Šta tražiš?” „Zlatni imena.” „Ajd traži.”

Sve se dalje ponavlja, ko sa anđelom.

Dotleg se to tira, dok se ne pogodi svako ime. I onda se sigrači na dvi vojske razdile; u jednu vojsku stanu anđo i njegovi drugovi, te se jedan za drugim uvate oko trbuva – u drugu vojsku spada vrag i njegovi sigrači.

Tad anđo i vrag, koji pridnjače, uvate ruke jedan drugom, pa se stanu nadvlačiti. Koja vojska privuče drugu ta je pobidila.

Završni deo časa: 2 minuta

Utisci sa časa

Učitelj pita učenike: *Koje su vam sigre zanimljivije – sadašnje el kadgodašnje?*
Tražiti obrazloženje.

Potom sledi povratak u učionicu.

21. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Uskršnji zečiči*

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: uvođenje učenika u razumevanje bunjevačke usmene književnosti, osposobljavanje učenika za svakodnevnu komunikaciju na bunjevačkom govoru, proširivanje i bogaćenje rečnika, negovanje osećanja za tradicionalne vrednosti

Tip časa: govorna vežba

Oblik rada: frontalni, individualni, grupni rad

Nastavne metode: dijaloška, monološka, demonstrativna

Sredstva rada: *Čitanka*, aplikacija, ilustracije

Korelacija: sa likovnom kulturom

Aktivnosti učenika: vežbe razumevanja na sluh, odgovaranje na pitanja, manuelne aktivnosti, monološke i dijaloške vežbe

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

Učenici šaraju uskršnja jaja ili aplikacije isečene u obliku jajeta.

Učitelj postavlja pitanja na koje učenici daju odgovore:

Zašto se dica raduju Uskrsu?

Šta za Uskrs dobijaje? Ko njim ostavlja uskršnje darove?

Glavni deo časa: 25 minuta

Učitelj kaže: *Posmatraj strip u svojoj „Čitanki” i poslušaj priču koja ide nuz ilustracije. Potom čita priču:*

TEKST UZ ILUSTRACIJE

Jedared, zdravo davno, živio blizu šume jedan siroma čovik. Imo je više male dice, a žena mu je bila bolesna. Na Veliku subatu je išo u šumu nakupit granja za ogriv da ima na čem skuvat daci užnu za Uskrs. Dica su pošla za njim, pa su se sigrali na kraj šume. Kad jedared nađu nikoliko zečića. Dica se obraduju i počmu se sigrat s njima.

Napravili su svakom zečiću gnjizdo od trave i malo ji pokrila travom, a pridveče su pošli kući. Mislili su ujutru opet doć pa se sigrat s njima. Zečići su očli sa svojom mamom zečićom, a dica sa svojim ocom kući. Kad su na Uskrs ujutru došli, zečići nisu bili tu, a u gnjizdima je bilo puno šareni jaja i bombona.

1. Provera razumevanja postavljanjem pitanja:
*Čovik je išo u šumu nakupit granja el nabrat pečuraka?
Išo je u šumu na Veliku subatu el na Velik petak?
Jesul čekali Uskrs el Božić?*

2. Odgovori na pitanja.
*Kad se dešava radnja ove priče?
Di je živio ovaj siroma čovik?
Koga je on imo?
Zašto je pošo u šumu?
Šta su dica radila dok je on skupljo granje?
Ko se daci pridružio u sigri?
Šta su dica napravila zečićima?
Kad su svi pošli kući?
Šta su dica našla u gnjizdima ujutru na Uskrs?*

3. Učitelj: *Zečić je mali zec. Kaži kako se kaže za malu tiku, malu šumu, malo jaje, malo drvo, malo gnjizdo...*

4. Zadatak za učenike: *Pripričaj samostalno priču koju si čuo. Neka ti ilustracije u „Čitanki” na str. 35 služe ko podsitnik.*

5. Učitelj pokazuje učenicima niz ilustracija (koje je prethodno pripremio) na kojima je prikazano kako se šaraju jaja na Veliki petak.

Učenici posmatraju niz i opisuju postupak prikazan na ilustracijama.

6. Učitelj: *Farbaje se jaja u tvojoj kući na Velik petak? Ispričoidaj kako to radite.*

Završni deo časa: 10 minuta

Sigramo se

Pogodi o kojoj životinji je rič: mali je, mož bit bili el siv, plašljiv je, voli da ide kupus, travu, šargaripu...

Učenik koji pogodi opisuje sledeću životinju, a ostali pogađaju.

22. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Podvikuje bunjevačka vila*, Nikola Kujundžić

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: uvođenje učenika u razumevanje bunjevačke umetničke književnosti, upoznavanje s pojmom svečane pesme, osposobljavanje za uočavanje i razumevanje pesničkih slika, negovanje tradicije

Tip časa: obrada pesme

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni

Nastavne metode: verbalno-tekstualna, dijaloška, demonstrativna

Sredstva rada: *Čitanka*, sveska, aplikacija, CD, fotografije

Korelacija: sa likovnom kulturom, svetom oko nas, muzičkom kulturom

Aktivnosti učenika: opažanje, razumevanje na sluh, odgovaranje na pitanja, manuelne aktivnosti

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

Motivacioni sadržaj

Razgovarati sa učenicima o svečanim pesmama. *Kad se piva je svečane pisme? Koju svečanu pismu znaju?*

Učitelj: *Bunjevci takođe imaju svečanu pismu. Piva je u svečanim prilikama.*

Glavni deo časa: 25 minuta

1. Uvodni razgovor i objašnjenje reči iz pesme

2. *Posmatraj ilustraciju u „Čitanci”. Ko je prikazan na ilustraciji? Kaka bića su vile? Opiši vilu prikazanu na ilustraciji. Šta vila posmatra s visine? (Vila vidi kuće,*

salaše, njive). Ko živi u kućama? (U kućama žive ljudi). Odkaleg ji vila posmatra? Zašto ji vila posmatra? (Vila ji čuva).

Ova vila ima i krila. Ona ji je raširila – **razastrla**. Znaš li šta se još mož razastrt? Učitelj izražajno čita odlomak iz pesme *Podvikuje bunjevačka vila*.

3. Provera razumevanja pesme:

Vila iz pisme je dobra el zla?

Jel vila piva el podvikiva?

Koga ona budi – starešinu grada Subotice el cilu Bačku?

Koga sve slavi ova pisma?

3. Razgovor o pesmi

Odkaleg Vila posmatra Bunjevce?

Koga poziva i budi bunjevačka Vila?

Kojim ričima mu se obraća?

Kako Bunjevci odgovaraje? Čemu ji je mater učila?

Šta oni slave i veličaje u svojoj pismi?

4. Učitelj pokazuje donetu ilustraciju, objašnjava i postavlja pitanja. *Tamburica je bunjevački tradicionalni instrument. Pogledaj ilustraciju tamburice.*

Jel to velik el mali instrument?

Kake pisme se na njoj sviraje?

Od kakog materijala je načinjena? Koliko žica ima?

Jesil kadgod slušo tamburicu? Kaki zvuk ima?

Učitelj može pripremiti nekoliko zvučnih snimaka, npr. istu pesmu izvedenu na tamburici, gitari, harmonici i sl. Učenicima pusti pesme i traži od njih da prepoznaju koja je pesma izvedena na tamburici.

Potom učenici odgovaraju na pitanja:

Jesil ti probo svirat niki instrument? Znaš li odsvirat kaku pismu? Ispriopovidaj jel teško el lako svirat?

5. Grupni rad

Učenici na hameru prave zajedničku zbirku tradicionalnih bunjevačkih simbola od ilustracija, fotografija, aplikacija koje je ranije učitelj pripremio.

U toku izrade panoa učenike treba upoznati sa značenjem svakog simbola.

Simboli su: vila, tamburica, salaš, perlica od slame, grb, klasje žita, ženska bunjevačka nošnja, muška bunjevačka nošnja, đeram, Gradska kuća u Subotici. (Predložene simbole učitelj može da nađe na internetu, u *Bunjevačkim novinama*, na razglednicama, u različitim publikacijama...)

Završni deo časa: 10 minuta

- * Usmena vežba: *Moja vila divani...* (maštanje)
Slušanje pesme *Podvikuje bunjevačka vila*.

23. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Mliko*, nepoznati autor

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: upoznavanje bunjevačke narodne književnosti, bogaćenje rečnika, uočavanje međusobne povezanosti žive i nežive prirode, uočavanje reči sa umanjenim značenjem, negovanje ljubavi prema prirodi

Tip časa: obrada pesme

Oblici rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: verbalno-tekstualna, dijaloška, monološka

Sredstva rada: *Čitanka*, sveska, aplikacije

Korelacija: sa likovnom kulturom, svetom oko nas i srpskim jezikom

Aktivnosti učenika: razvoj opažanja, razumevanje na sluh, odgovaranje na pitanja, manuelne aktivnosti

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

Motivacioni sadržaj

Slagalica. Učitelj priprema za svakog učenika ilustraciju isečenu na jednake delove. Na njoj je nacrtana crno-bela krava.

Zadatak: Učenici sastavljaju delove i lepe ih u svesku. Rešenje slagalice: *krava*.

Potom učenici odgovaraju na pitanje: *Šta dobijamo od krave?*

Glavni deo časa: 25 minuta

1. Odgovori na pitanja.

Krava je domaća životinja od koje dobijamo mliko. Znaš li navest još nike domaće životinje koje daju mliko? Koja od nji daje najviše mlika?

Da bi krava dala mliko, mora dobro ist. Izdivani šta krava ide.

Šta travi triba da bi rasla?

Kiša pada i prska – škropi zemlju. Škropit znači prskat. (Učitelj može i metodom demonstracije semantizovati ovaj glagol.)

2. Učitelj izražajno čita pesmicu. Učenici pažljivo slušaju.

3. Razgovor o pesmi

Učitelj može postaviti sledeća pitanja:

Šta je poškropilo zemlju?

Kaka kiša je padala? Navedi još neke riči kojima se može opisat kiša (jaka, slaba, sitna...).

Ko je popio kišicu?

Šta je od kiše naraslo? Kaka je trava kad ima dosta kiše? Kako trava izgleda kad kiša dugo ne pada?

Ko je popaso travu? Krave pasu. Koje još životinje pasu?

Šta je krava dala ljudima?

Ko je popio mliko?

4. *Koja od ovi riči može stajat nuz rič mliko?*

slatko, slano, kiselo, bilo, gusto...

5. Uočavanje u pesmi reči sa umanjenim značenjem: *kiša – kišica, trava – travica, zemlja – zemljica*. Učenici će na ovom uzrastu objašnjavati reči sa umanjenim značenjem na sledeći način: *travica je niska trava ili kišica je slaba kiša, ona koja sipi.*

Kako ćemo kazat za malu kravu, malu kanu, mali lonac, mali oblak...?

Zamisli da si oči u zemlju nikog diva. Kako bi imenovao riči krava, trava, kiša..

6. Učenici posmatraju ilustraciju u *Čitanci* na str. 37 i odgovaraju na pitanja. *Zašto se dica raduju? Šta dica drže u ruci? Kaki su lončići?*

7. Učitelj pokazuje učenicima unapred pripremljene ilustracije koje će prikazati kako su povezane pojave u prirodi.

1. *Iz oblaka pada kiša na zemlju.* 2. *Iz zemlje raste trava.* 3. *Krava pase travu.*

4. *Puna kana mlika.* 5. *Beba pije mliko iz bočice.*

Ilustracije ne treba da budu označene brojevima – označiće ih učenici kako bi pokazali redosled dešavanja u prirodi.

8. Zadatak za učenike:

U datim ričima zamini prvi glas i dobićeš nove riči:

mlika _____; kiša _____; travica _____; kravica _____; trava _____.

9. Učenici govore o svom doživljaju na temu: *Moje najslađe mliko.*

Završni deo časa: 8 minuta

Učenici uče pesmicu napamet i takmiče se u recitovanju.

24. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Cembule*, narodna pesma

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: upoznavanje bunjevačke igre – koračnice, osposobljavanje učenika za izvođenje koračnice, razvijanje smisla za zajedništvo i saradnju

Tip časa: obrada pesme

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni

Nastavne metode: verbalno-tekstualna, dijaloška, demonstrativna

Sredstva rada: *Čitanka*, sveska

Korelacija: sa likovnom kulturom, muzičkom kulturom i fizičkim vaspitanjem

Aktivnosti učenika: vežbe opažanja, razumevanje na sluh, odgovaranje na pitanja, igra

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 5 minuta

Učenici stanu u kolonu. Imaju zadatak da izvede koračnicu. Učitelj im daje ritam rečima: *liva-desna, liva-desna*. Koračnicu možemo izvesti u prirodi.

Glavni deo časa: 30 minuta

Učenici se okupe oko učitelja da bi ga bolje čuli i razumeli. Učitelj izražajno čita pesmicu. Potrebno je reći učenicima da je pesmica koju slušaju vrsta koračnice.

1. Provera razumevanja pesme

Ova kratka pisma sastoji se od pitanja i odgovora.

Šta ti misliš, ko razgovara u ovoj pismi:

- a) *mama i ćerka,*
- b) *momak i divojka,*
- c) *majka i dida?*

2. Razgovor o pesmi

Šta divojka pita Joška?

Šta misliš, zašto je to zanima?

Kojim ričima mu se obraća?

Kako joj Joško odgovara?

Zašto nana još ne ženi Joška?

Šta nana čeka?

Koje riči se ponavlja u pismi? Znače li te riči štogod?

Divojka kaže Jošku da je medeni. Zašto mu to divani?

Nuz koju od slideći riči mož stajat rič meden, medena el medeno:

kolač, užna, sok, limunada, usta, oko, divojčica...?

Nana čeka jesen da sazrije kesten. Jesil ti proba pečene el kuvane kestene? Koji ti se više sviđaje? Opiši ji. Kakog su oblika i boje? Jesul sitni el krupni? Kakog su ukusa?

Kesten zrija u jesen. Kaži koje još voće zrija u jesen.

3. Usvajanje napamet teksta pesmice. Učitelj govori, učenici u horu ponavljaju za njim. Kad učenici usvoje tekst, nekoliko puta ponove horski, a zatim pesmu ponove i samostalno oni učenici koji žele.

4. Sledi usvajanje pravila koračnice i igre. Učenici se uhvate za ruke, pa uz pesmu i poskok pocupkuju i pevaju. Da bi igra bila zanimljivija i dinamičnija, prva dva učenika zastanu, podignu ruke uvis i tako naprave kapiju kroz koju ostali prolaze čineći obrt.

Završni deo časa: 10 minuta

Igru ponoviti više puta.

Domaci zadatak: Ilustrovati najlepší deo pesme *Cembule*.

25. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Dici*, narodna pesma

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: upoznavanje bunjevačke narodne književnosti, bogaćenje učeničkog rečnika rečima iz bunjevačkog govora, čuvanje i negovanje kulturne baštine

Tip časa: obrada pesme

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni

Nastavne metode: tekst metoda, dijaloška, demonstrativna

Sredstva rada: *Čitanka*

Korelacija: sa srpskim jezikom

Aktivnosti učenika: vežbe opažanja, razumevanje na sluh, odgovaranje na pitanja, igra

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 5 minuta

Učitelj navodi pitalicu na koju učenici treba da odgovore: *Šta putuje brez noga? (Voda.) Za čega nam je potrebna voda? (Voda nam je potrebna za piće, kupanje, zalivanje.)*

Glavni deo časa: 30 minuta

Uvodni razgovor, semantizacija manje poznatih reči, odgovaranje na pitanja:

Jestel kadgod posmatrali kosce? Šta se mož kosit? Čime se kosi? Struk trave el žita koje kosac pokosi kad jedared zamane kosom, zove se otkos.

Ljudi su kadgod vridno radili u polju el na njivi po cio dan. Užnu su njim nosile žene, divojke el dica. Obično su njim nosile vodu i suvu ranu – slaninu, šunku, divenice i sl. Od koje životinje se prave ova ila? Od svinjskog sala (masnoće) topi se mast i prave žmare.

Učitelj izražajno čita pesmicu.

1. Razgovor o pesmi

Šta Pere radi?

Ko mu nosi užnu?

*Šta Janja nosi za užnu?
Šta su na kraju uradili Pere i Janja?*

*Koji naslov ima ova pisma? Kome je ona posvećena?
Ovu su pismu kraljice na Dove pivale daci. Znaš li kad se proslavlja taj praznik?
Jel se proslavlja taj praznik i danas?
Ako se on proslavlja u tvom mistu, ispripišaj kako se to čini.*

2. Usvajanje pesme napamet. Samostalno kazivanje pesme.

3. Pitanja i zadaci za učenike:

*Iz pisme saznajemo da je Janja donela užnu – kajgane i žmara.
Znaš li šta je kajgana? Kako se pravi ovo ilo? Nabroj još nika ila koja se prave od
jaja.*

Šta sve možemo ist s kajganom? Jel volite kajganu?

Učenici iznose svoje utiske o ovom jelu. Potom učitelj daje zadatak učenicima koji vole kajganu da one koje ne vole ubede kako je dobra i ukusna. Učitelj kontroliše diskusiju da se ona ne bi pretvorila u galamu i da se ne bi remetio red na času.

✱ 4. Zadatak za učenike: *Zamisli i izvedi divan izmed Janje i Pere.*

Završni deo časa: 10 minuta

Učenici se takmiče u recitovanju pesme.

26. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Dida i ripa*, narodna pripovetka

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: uvođenje učenika u razumevanje i doživljavanje književnih tekstova u kojima se govori o međusobnoj privrženosti i međuzavisnosti ljudi i njihovoj upućenosti jednih na druge, razvijanje ljubavi prema životinjama; negovanje kulture bunjevačkog govora i proširivanje fonda reči novim izrazima u cilju podsticanja govorne sposobnosti učenika

Tip časa: obrada teksta

Oblici rada: frontalni, individualni, rad u paru

Nastavne metode: verbalno-tekstualna, dijaloška, demonstrativna

Sredstva rada: nastavni listić, makaze, lepilo

Korelacija: sa likovnom kulturom

Aktivnosti učenika: opažanje, slušanje, odgovaranje na pitanja, monološke vežbe, manuelne aktivnosti

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

Igra „Složi mozaik” – Podela nastavnih listića koje je učitelj pripremio.

Učitelj: *Od ovi elemenata sastavite sliku. Radimo u paru.*

Ko je na slici? (Dida.)

Na čemu on sidi? (Na ripi.)

Kako izgleda ripa? Di raste? Koje vrste ripe imamo i za čega je koristimo? (Opis; na njivi; stočna – ranimo josag i šećerna – pravimo šećer.)

Glavni deo časa: 20 minuta

Učitelj: *Pročitacu vam priču o didi i ripi, a vi pažljivo slušajte i posmatrajte sliku.*

Čitanje teksta *Dida i ripa* iz Čitanke na str. 40.

1. Razgovor o tekstu

Učenici odgovaraju na pitanja.

Šta je dida posijo? Kaka ripa je narasla? Jel dida moge iščupat ripu?

Možeš zamislit ovu ripu? Kolika je morala bit? Šta ti misliš?

Koga je pozvo u pomoć? Koga su još morali zvati u pomoć?

Nuz čiju pomoć su na kraju uspili iščupat ripu?

Ripu su iščupali tek kad je došo miš. Jel on bio najjači? Zašto su baš onda mogli da je iščupaje?

U ovoj priči si vidio/vidila da i mali mogu pomoć velikima. Navedi za to primer iz života.

Kako vi pomažete jedni drugima i starijima?

2. Učitelj: *Posmatraj ilustraciju u „Čitanki” i pripričaj samostalno ovu priču. Objasni značenje poslovice na str. 40 i poveži je sa pripovetkom „Dida i ripa”.*

3. Pitanja i zadatak za učenike:

Imate li i vi didu i nanu? Di oni žive? Šta rade, čime se bave?

Siti se pa nam ispričuj kad si i kako pomogo nani el didi.

Završni deo časa: 15 minuta

Učitelj deli nastavne listiće na kojima su ilustrovani glavni likovi iz priče. Listiće pripremiti kako je predloženo.

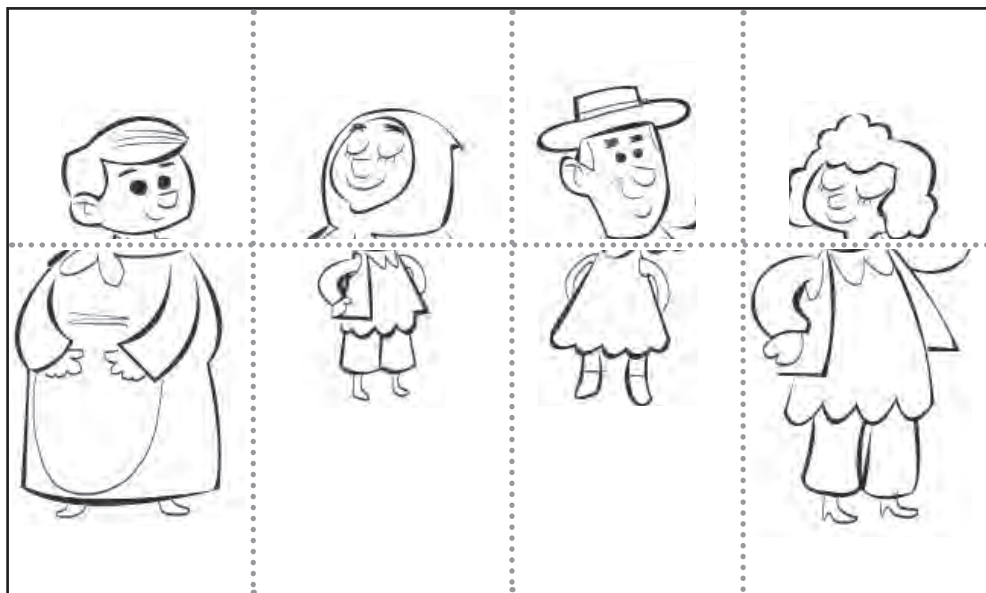
Zadatak za učenike: *Posmatraj crteže i kaži šta je na njima pogrišno.*

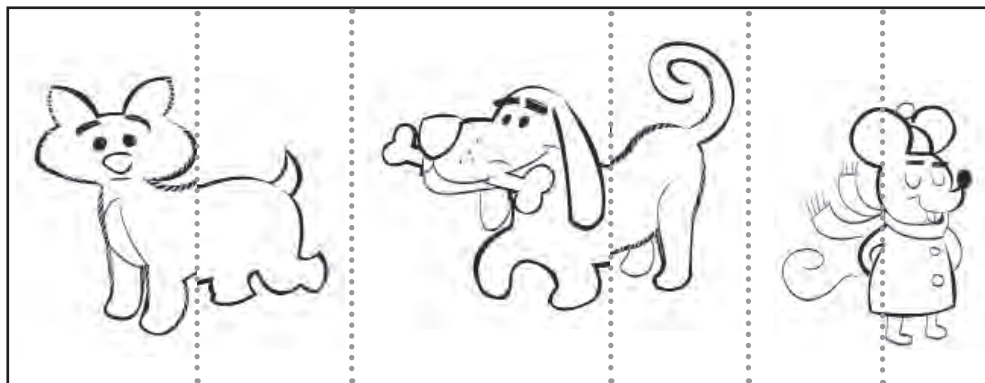
Tvoj zadatak je da isičeš sličice po ispričanim linijama, pravilno spojiš tila i glave i zalipiš ji u pisanku onim redom kojim su likovi pomagali didi.

Dok učenici sastavljaju i lepe sličice, razgovara se o njima:

Šta je obuko dida? Šta nana ima na glavi? Kaka mož bit pregača? Kako su obučena dica? Koliki je kusin rep, a koliki mačkin?

Učenicima se dozvoljava da govore slobodno, da iskazuju svoja zapažanja u vezi sa ilustracijama i povezuju ih sa ličnim iskustvima.

Domaći zadatak: Obojadiši zalipljene likove sa nastavnikovog listića.

27. ČAS

Razred: prvi

Nastavna jedinica: *Cvrčak i mrav*, prema basni Dositeja Obradovića

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: upoznavanje učenika s basnom kao kratkom epskom formom; uočavanje karakternih osobina likova i poruka basne; podsticanje na razmišljanje o radu i njegovom značaju za čovekov život; negovanje kulture usmenog izražavanja, bogaćenje učeničkog rečnika novim rečima i izrazima iz bunjevačkog govora

Tip časa: obrada basne

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni

Nastavne metode: dijaloška, demonstrativna, tekstualna

Sredstva rada: ilustracije, violina, ilustracije cvrčka i mrava

Korelacija: sa muzičkom kulturom

Aktivnosti učenika: slušanje muzike, odgovaranje na pitanja, dramatizacija teksta, manuelne aktivnosti

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

Učitelj na početku časa pušta instrumentalnu muziku. Učenici treba da prepoznaju koji se instrumenti čuju i da opišu kako izgledaju.

Pitanja i zadaci za učenike:

Koji je ovo instrument? (Učitelj pokazuje violinu). Ko zna svirat na kakom instrumentu? Jel kogod ima kod kuće neki instrument i ko ga svira? Jel i vi volite muziku? Kako se stvara muzika?

Šta je muzika? (Umitnost). Šta još spada u umitnost? (Slikarstvo, balet, vajarstvo...) Koja umitnost se tebi najviše sviđa? (Dica nabrajaje šta vole...) Kaki bi bio svit bez umitnosti? (Vrlo siromašan.) Ljudi se bave raznim poslovima. Nabrojite zanimanja ljudi koje vi poznajete. (Doktor, pekar, poštaš, zubar...) Šta bi bilo kad ne bi bilo doktora, zubara, prodavca, učitelja itd...? Ne rade samo ljudi vridno, već i životinje. Na današnjem času ćemo saznati koje životinje vridno rade i spremaju se za zimu.

Glavni deo časa: 30 minuta

Vodi se razgovor, učenici odgovaraju na pitanja.

Osobine ljudi često upoređivamo s osobinama životinja. Često kažemo da je kogod jak ko lav, prifrigan ko lija, mudar ko sova, hitar ko zec. Jel znate koja osobina se veziva za mrava? (Vridan, radan, uporan...)

Šta znate o cvrčku? Kako on izgleda? Di on živi? Kako se oglašava?

Učitelj se obraća učenicima: *Sad ću vam čitati, a vi me pažljivo slušajte i gledajte ilustraciju.*

Zatim čita basnu: *Cvrčak i mrav*, prema Dositeju Obradoviću.

1. Razgovor o basni

Šta je mrav radio cilo lito?

Ko je za to vrime linčario?

Šta je mrav mislio o tom?

Kaka je nevolja snašla cvrčka?

Zašto mrav nije tio pomoć cvrčku?

Šta mu je odgovorio kad ga je cvrčak zamolio za malo žita?

2. Odgovori na pitanja

Šta misliš, jel je sviranje cvrčka brezvridno?

Ko sve uživa u njegovom sviranju tokom lita?

Šta mislite, jel je pravedno to što mrav nije pomogo cvrčku?

Kako je bilo cvrčku liti, kad je sviro?

Kako se cvrčak osiće zimi, dok je molio mrava da mu da nekoliko zrna žita?

O čem je cvrčak mislio kad ga je vridni mrav otiro gladnog s praga?

3. Opisujemo

Mrav je bio vridan, a cvrčak je bio linština. Šta mrav u ovoj basni ima? Kako izgleda njegova kuća? Znaš li u kakim „kućama” mravi žive u prirodi? Kako te „kuće” izgledaje? Opiši ji!

4. Razmišljamo i upoređujemo

Mrav iz basne živi sam. Jel je tako i u prirodi? Kako se mrav pripremio za zimu? Kaki je mrav iz basne? Mrav iz basne ima kuću s pendžerom, zna divanit... Šta još zna?

A šta zna cvrčak? Jel je i u prirodi tako?

Čije osobine ima mrav i cvrčak? Na koga zapravo pisac misli dok divani o cvrčku i mravu?

Kako se životinje u pričama ponašaje? (Divane ko ljudi i ima osobine ljudi.)

Nabroj nike ljudske osobine. (Vridan, radan, lin, trom, raspivan, škrt, sebičan, brezbržan...)

Životinje u basni ima pricrtane osobine ljudi. Lisica je obično prifrigana, medo je dobar, zec brz i plašljiv, mravi vridni...

Priče u kojoj životinje ima ljudske osobine nazivamo basnama.

5. Zaključujemo

Svaka basna ima pouku i iz nje uvijek možemo štogod naučit.

Šta nam poručiva ova basna? (Da svaki čovik mora radit da ne bi gladovo!)

Šta mislite ko je u pravu, cvrčak el mrav? Od učenika treba tražiti da argumentuju svoj stav. Učitelj kontrolise diskusiju.

Evo tri poslovice, pa odaberite onu za koju mislite da bi mogla bit pouka ove basne:

a. *Ko radi ne boji se gladi.*

b. *Ko rano rani, dvi sriće grabi.*

c. *Ko oće veće, izgubi iz vreće.*

Učenici treba da obrazlože svoj izbor.

6. Usmena vežba

Izdivani basnu ko da si cvrčak.

Izdivani basnu ko da si mrav.

* 7. Usmena vežba. Učenici govore na koji način bi pomogli cvrčku.

8. Svaki par u klupi dobija crtež mrava i cvrčka, na listu bloka broj 4, boji ga i priprema masku za dramatizaciji teksta, koja će se izvesti u završnom delu časa.

Završni deo časa: 5 minuta

Dramatizacija basne „Cvrčak i mrav”.

Domaći zadatak: *Napravi masku po sopstvenom izboru, izaberi lik koji se tebi većma sviđa.*

DRUGI RAZRED

1. ČAS

Razred: drugi

Nastavna jedinica: *Mlado lito*, pisanje novogodišnje čestitke

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: uvođenje učenika u nove forme pismenog izražavanja, osposobljavanje učenika za pisanje čestitke, podsticanje i negovanje društveno poželjnog ponašanja

Tip časa: govorna i pismena vežba

Oblici rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: verbalna, demonstrativna, metoda pisanja

Sredstva rada: *Čitanka*, sveska

Korelacija: sa srpskim jezikom i likovnom kulturom

Aktivnosti učenika: odgovaranje na pitanja, dijaloške vežbe, pisanje

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 7 minuta

Učitelj: *Divanimo o Novoj godini, o znakovima koji je nagovištavaju – prodaja ukrasa za granu, prskalice, baloni, gužve na ulicama, ukrasne selice na trgovima, čestitke.*

Kome upućivamo čestitku? Na koji način možemo uputiti čestitku? Šta bismo poželili roditeljima, drugu, drugarici, majki, didi...?

Glavni deo časa: 35 minuta

1. Učenicima treba objasniti pravila pisanja čestitke: *Na desnu stranu pišemo adresu onog kome upućujemo čestitku. Prvo pišemo prizime i ime, ulicu i broj, misto i njegov poštanski broj. Potrebno je poštovati pravopisna pravila.*

Čestitka triba da bude kratka. Ona sadrži naslov, kratak sadržaj kojim se izražavaju želje i potpis onog ko ji šalje.

Učitelj može spremati nastavne listiće sa sledećim tekstom:

*dragi dida Mraze,
biosam vridan cile ove godine i dobio sam tušta petica. Slušo sam Učiteljicu i
svoje roditelje.
nadamse da me nećeš zaboravit i da ćeš mi donet lipe poklone. volio bi da
dobijem novu Loptu, sonce i slatkiše.
Čestitam Ti božić i novo lito.
nikola*

2. Učitelj: *Dok je piso čestitku Dida Mrazu, Nikola je napravio tušta pravopisni grišaka. Sad ćemo ji zajedno ispraviti.*

3. Pišimo

Učitelj: *Tvoj zadatak je da napišeš čestitku. Možeš je uputiti drugu, rođaku, Dida Mrazu, kome želiš. Pazi na pravopisna pravila! Kad završiš s pisanjom, čestitku možeš i ukrasiti s kakim crtežom.*

Učitelj obilazi učenike i pomaže onima kojima je pomoć potrebno.

Povratna informacija: čitanje čestitke

Analiziraju se pravila pisanja i sadržaj čestitke. Ispravljaju se uočene greške. Učitelj proverava da li su učenici poštovali pravopisna pravila.

4. Zadatak: pravljenje novogodišnje čestitke od slame (*zvono el kuglja, dvi-tri grančice, mašna*). Broj elemenata na čestitki treba da je ograničen kako bi učenici uspeli da je završe do kraja glavnog dela časa. Učitelj pripremi materijal kod kuće i podeli učenicima.

Završni deo časa: 3 minuta

Izložba učeničkih radova.

Domaći zadatak: *Napiši u pisanku šta želiš mami, tati, sestri/bratu i sebi u novoj godini.*

2. ČAS

Razred: drugi

Nastavna jedinica: *Kolo igra, tamburica svira*, Nikola Kujundžić

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: uvođenje učenika u razumevanje i doživljavanje književnih tekstova u kojima se govori o Bunjevcima i njihovom mentalitetu, negovanje bunjevačkog govora i proširivanje rečničkog fonda novim rečima i izrazima, negovanje kulture i tradicije Bunjevaca

Tip časa: obrada novog gradiva

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni

Nastavne metode: verbalno-tekstualna, dijaloška, demonstrativna

Sredstva rada: *Čitanka*, sveska, CD, fotokopije slika s prela Bunjevaca, tamburica

Korelacija: sa srpskim jezikom, svetom oko nas, muzičkom kulturom i likovnom kulturom

Aktivnosti učenika: razumevanje na sluh, čitanje, odgovaranje na pitanja, dijaloške vežbe, crtanje

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

Učitelj: *Bunjevci su uvek bili zdravo vezani za pismu, igru, a samim tim i zabavu. Vridni, iskreni, čestiti, požrtvovani i hrabri, ko i ljubitelji dobre zabave, strastveni igrači, a pri tom raskošni u oblačenju.*

Ovaki mentalitet Bunjevaca zadrži se do današnjeg vrimena. Oni se i danas druže, a posebno na prelima. Prelo je zabava na kojem se piva, veseli i kadgod štogod radi. Ono se održava zimi, kad nema toliko poslova. Na prelu se curama pridruživaje i momci, a posebno druženje se uveliča harmonikašom i tamburašima.

Semantizacija nepoznatih reči

šor – ulica na selu, red

grana – ovde: ono što iz nečega potiče

prelo – večernji skup divojaka koje predu, zabava

Učitelj: *Mi ćemo danas divaniti o jednoj pismi iz vaše „Čitanke” koja se zove „Kolo igra, tamburica svira”.*

Ovo je najpoznatija preljska pisma.

Deca lepe u sveske fotokopije slika s prela koje im je učitelj pripremio.

Glavni deo časa: 30 minuta

Učitelj izražajno čita pesmu iz *Čitanke*.

Divanimo o pismi

Obraditi pesme prema metodičkoj aparaturi datoj u *Čitanci*, str. 85.

Završni deo časa: 10 minuta

Prema mogućnostima učenika ponuditi sledeće zadatke:

- 1) *Opiši bunjevačku divojku. Zadatak uradi u tvojoj pisanki.*
- 2) *Nacrtaj bunjevačku divojku.*

Na kraju časa pustiti zvučni zapis pesme.

Domaći zadatak: *Kod kuće uvižbat izražajno čitanje pisme. Ko želi, mož naučit pismu napamet.*

3. ČAS

Razred: drugi

Nastavna jedinica: *Sićanje na Uskrs*, Gabrijela Diklić

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: upoznavanje bunjevačke savremene književnosti, bogaćenje učeničkog rečnika novim rečima iz bunjevačkog govora, razvijanje stvaralačkog mišljenja, pamćenja i zaključivanja, osposobljavanje za uočavanje i izdvajanje pesničkih slika, razvijanje ljubavi prema tradiciji

Tip časa: obrada pesme

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni rad

Nastavne metode: verbalno-tekstualna, dijaloška, monološka

Sredstva rada: *Čitanka*, aplikacija

Korelacija: sa likovnom kulturom i svetom oko nas

Aktivnosti učenika: razumevanje na sluh, odgovaranje na pitanja, čitanje, recitovanje, monološke i dijaloške vežbe, manuelne aktivnosti

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 5 minuta

Motivacioni sadržaj

Igra asocijacije:

Učitelj nabraja reči: *šarena jaja, zec, pomorandža, Vodeni ponediljak*, a učenici pogađaju o kom pojmu je reč.

Rešenje: *Uskrs*

Potom sledi razgovor o Uskrsu; učenici odgovaraju na pitanja:

Ranije smo divanili o Božiću i Badnjem danu. Kaka se ila na Uskrs među na astal? Zašto su ta ila posebna? Kad pleten kolač nosimo u crkvu? Zašto? Šta sve nosimo u crkvu na Veliku subotu? U čemu se nosi ilo? Kako se zove posvećeno ilo? (Posvetlišće)

Uskrs se slavi u proliće. Znaš li koje cvije cvata oko Uskrsa? Učenicima treba pokazati ilustracije jacinta, đurđevka, narcisa.

Semantizovati reč *jacint*.

Glavni deo časa: 35 minuta

Izražajno čitanje pesme

1. Provera razumevanja pročitanoog postavljajanjem pitanja:

Ko se ovom pismom prisića svojeg ditinjstva i Uskrsa?

Jesul ove njezine uspomene lipe el tužne?

Di pisnikinja čuva slike svojeg ditinjstva?

2. Razgovor o pesmi

Šta je Korizma? Korizma je vrime od 40 dana – velik post.

Kad se umivalo mladim žitom? Zašto?

Bunjevci su se na Cvitnu nedilju umivali u žitu jel se virovalo da će tako ostat vično mladi i lipi, ko i mlado zeleno žito. Cvitna nedilja je sedam dana prija Uskrsa.

3. Izdivani kako proslavljate Uskrs u svojoj porodici? Šta obično pripravlja za ilo?

Ukoliko ima dovoljno vremena sa učenicima je moguće ukrašavati jaja slamom. Učitelj treba unapred da pripremi slamu za ukrašavanje jaja.

4. Uradi vižbu za bogaćenje ričnika na 95. strani u „Čitanki”.

Završni deo časa: 5 minuta

Izložba uskršnjih jaja.

Domaći zadatak: *Obojadiši ilustraciju na 95. strani u „Čitanki”. Nacrtaj u pisanku šta bi volio dobit od zeca.*

Nauči napamet dio pismice koji ti se najviše dopada.

4. ČAS

Razred: drugi

Nastavna jedinica: *Kraljička pisma*, narodna pesma

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: upoznavanje bunjevačke narodne književnosti, upoznavanje kraljičkih pesama kao velikog bunjevačkog narodnog blaga, negovanje bunjevačkih običaja vezanih za Dove, osposobljavanje učenika za izvođenje kraljičkih pesama

Tip časa: obrada pesme

Oblici rada: frontalni, individualni, rad u paru, grupni rad

Sredstva rada: CD, plakati, slike, fotografije, nastavni listić, delovi nošnje, kraljička kruna

Korelacija: sa muzičkom kulturom

Aktivnosti učenika: razumevanje na sluh, odgovaranje na pitanja, čitanje, recitovanje, monološke i dijaloške vežbe, manuelne aktivnosti, pevanje, ples

Gost na času: *majka*

Napomena. – Pre časa majku treba upoznati s nastavnom jedinicom, s ciljevima i zadacima časa. Zajedno sa učiteljem definisati sadržaj onoga o čemu će ona govoriti na času i koju pesmu će naučiti učenike.

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 8 minuta

Na samom početku časa učenicima treba predstaviti gosta – *majku*, koja će govoriti o bunjevačkim običajima na Dove i naučiti ih da pevaju i izvode jednu kraljičku pesmu.

Potom učenicima treba pokazati cvet zove i tražiti od njih da ga imenuju, pa pitati na šta ih asocira zova (*pravimo sok od njezinog cvata, kitimo pendžere...*). Kad

kitimo pendžere? (Na Dove.) Zašto? Saslušati odgovore učenika, a zatim dati reč majki da objasni zašto prozore kitimo zovom na Dove.

Moguće objašnjenje običaja na Dove prema kazivanju majke:

U davna vremena, kad su progonili Isusa, išli su za njim i tražili ga. Dok je bižo, Isus je ušao u jednu kuću. Stražari su naredili domaćinima da metnu zovu u pendžer čim sunce zađe kako bi oni zapamtili u koju kuću je ušao. Kad je sunce zašlo, svi stanari su svoje pendžere zakitili zovom. Kad su ujutru rano stražari došli rad Isusa, nisu znali u kojoj je kući jel je zova bila na svim pendžerima. Tako je tada Isus bio spasen.

Učitelj: Na današnjem času ćemo naučiti običaje za Dove i jednu kraljičku pismu koja je dio ti običaja.

Glavni deo časa: 30 minuta

Kazivanje majke:

Od ti davni vremena osto je običaj da se veče prid Dove el ujutru rano, prija neg što sunce izađe, kite zovom pendžeri i kapije. Narodno virovanje je da proći ispod zove znači zdravlje. Običaj je da na Dove idu i kraljice i njima se obilježava kraj uskršnji praznika. Kraljice su bile mlade cure od deset do petnajst godina. Išle su u grupi od po osam cura. Na sebi su imale bunjevačku nošnju (šling). Na glavi su imale krune od svile, ukrašene cvicom od svile, perlicama i panklikama, a tu je bila i sveta slika. Na kruni je bilo ogledalce priko kojeg je visio đerdan. (Učenicima pokazati krunu ili fotografiju na kojoj se ona dobro vidi.) Veče prija Dova cure su kosu plele u pletenice, pa bi je ujutru isplele da bi priroda bujala i rasla ko i njeva puštena kosa. Išle su bose u parovima po određenom redoslidu: prvi par su pridnjaci, zatim sabljari, pa diver s kraljicom (koja je bila najmlađa od svi cura), i na kraju ban i banica. Išle su od kuće do kuće pivajuć, a na pripev „ljeljo“ bi se podigle na prste i poklonile se. Dok su pocupkivale, đerdani su lupkali po ogledalcetu. Kad uđu u kuću, domaćin ji primi, kraljica sidne na stočić di je uzgljanca, a ostale kraljice idu oko nje i pivaje onu pismu koja najvećma pasira tom domaćinu jel ukućanima (vesela, žalosna za udovce, udovice, za đake, katane...). Kad kraljice pivaje pismu, deran koji ide ispid nji na pripev „ljeljo“ lupi dvaput batinom po zemlji. Posli izvođenja kraljičke pisme, domaćin dariva kraljice kolačićima i novčićima, koje deran meće u tašku okačenu priko prsivi.

Radi uočavanja i dočaravanja melodije, posle ovog kazivanja majka peva kraljičku pismu.

Sledi analiza teksta pomoću metodičke aparature date u *Čitanci*.

Učenici usvajaju tekst pesme iz *Čitanke*. Nakon toga, sledi usvajanje melodije kraljičke pesme.

Pesmu treba otpjevati nekoliko puta, a zatim preći na usvajanje pokreta koji se izvode uz kraljičke pesme, a prema uputstvu *stare majke*.

Pokreti: cure stoje jedna naspram druge, dve po dve. Svaka drži jedan kraj maramice. Na pripev „ljeljo“ podižu se na prste i pocupkuju, a zatim se klanjaju dok deran batinom lupa dva puta po podu.

Kraljičku pesmu učenici treba da izvedu nekoliko puta kako bi naučili dobro da je izvode.

Završni deo časa: 7 minuta

Ponavljjanje današnje lekcije putem kviza (pitanja data na nastavnom listiću). Učenici samostalno rešavaju zadatke.

Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora.

1. Koji praznik obilježava kraj uskršnji praznika? To je:
 - a) Božić;
 - b) Spasovo;
 - c) Dove.
2. Čime kitimo pendžere na Dove? Kitimo ji:
 - a) jacintom;
 - b) zovom;
 - c) žitom.
3. Šta pravimo od zove? Pravimo:
 - a) pekmez;
 - b) sok;
 - c) salatu.
4. Šta znači proć ispod zove? To znači:
 - a) nesriću;
 - b) zdravlje;
 - c) bolest.
5. Šta na sebi imaju kraljice? Imaju:
 - a) bunjevačko ruvo;
 - b) farmerke;
 - c) helanke.
6. Šta kraljice nose na glavi? Nose:
 - a) kačket;
 - b) mašnu;
 - c) krunu.
7. Od čega je napravljena kruna? Napravljena je od:
 - a) slame;
 - b) svile;
 - c) šlinga.
8. Šta imaju na kruni? Imaju:
 - a) češalj;
 - b) ogledalce;
 - c) šnalu.
9. Šta rade kraljice kad uđu u kuću? One:
 - a) side;
 - b) pivaje;
 - c) cupkaje oko kuće.
10. Šta označava rič „ljeljo“? Rič „ljeljo“ označava:
 - a) božanstvo dobrote;
 - b) božanstvo plodnosti;
 - c) božanstvo lipote.

Povratna informacija

Plakat na kome su ispisana rešenja staviti na tablu. Učenici rešenje proveravaju tako što zamenjuju nastavne listiće.

Na kraju časa sledi aplauz za celokupnu današnju aktivnost.

5. ČAS

Razred: drugi

Nastavna jedinica: *Lisica i jež*, narodna basna

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: osposobljavanje učenika za čitanje, doživljavanje i tumačenje basne; osposobljavanje učenika za kritičko procenjivanje likova i njihovih osobina; podsticanje učenika na samostalno usmeno izražavanje; proširivanje i bogaćenje rečnika novim rečima i izrazima; negovanje i poštovanje vlastitog kulturnog identiteta i očuvanje kulturne baštine

Tip časa: obrada teksta

Oblici rada: frontalni, individualni

Nastavne metode: tekstualna, dijaloška, demonstrativna

Sredstva rada: ilustracija, crteži

Korelacija: sa svetom oko nas

Aktivnosti učenika: vežbe slušanja, odgovaranje na pitanja, monološke i dijaloške vežbe, manuelne aktivnosti

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 10 minuta

Učitelj se na početku časa obraća učenicima pitanjem: *Koje životinje žive u šumi, u prirodi?* (Očekivani odgovor: *divlje.*)

Kako se one staraje o sebi? (Same prikupljaje hranu.) Šta ide lisica, a šta ide jež? (Lisica lovi sitne tice, a pokadgod se prikrade u selo i krade kokoške i piliće. Jež ide voće i lišće.)

Učitelj zatim pokazuje učenicima aplikaciju ježa, lepi je na tablu i pita: *Koja je ovo životinja?*

Potom pokazuje učenicima aplikaciju lisice, lepi je na tablu. Opet pita učenike: *Koja je ovo životinja?*

Glavni deo časa: 25–30 minuta

1. Čitanje basne „Lisica i jež”.

2. Provera razumevanja postavljanjem pitanja:

Kud su zajedno išli lisica i jež?

Ko je od nji znao dvadeset devet mudrina?

Jesul lija i jež zajedno lovili el su štogod drugo radili?

Koje večeri su upali u karmić?

Ko se od nji dvoje izbavio iz nevolje?

3. Analiza basne prema aparaturi datoj u *Čitanci* na str. 104.

4. Razgovor o izrekama koje se nalaze u *Čitanci* i isticanje poruke basne.

5. Nastavnik povezuje basnu sa ličnim iskustvom učenika: *Izdivanite s kakom dicom se volite družiti? Koje osobine kod drugova i drugarica cinite? Koje vam osobine kod drugova i drugarica smetaje? Za koga ćemo kazat da je tvrdoglav i prifrigan?*

Završni deo časa: 5–10 minuta

Učitelj pripremi i učenicima podeli delove slagalice sa zadatkom da ih sastave. Kad sastave slagalicu dobiće sliku ježa i sliku lisice. Učenici samostalno rade zadatak.

Po završetku tog zadatka učenicima se daje novi – da opišu delove tela ježa i lisice i da ispričaju šta znaju o ovim životinjama.

Domaći zadatak: *U pisanku zalipit aplikaciju lisice i ježa pa je obojadisat.*

6. ČAS

Razred: drugi

Nastavna jedinica: *Put do novog kruva*, Gabrijela Diklić

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA

Ciljevi i zadaci: uvođenje učenika u razumevanje i tumačenje poetskih tekstova; uvežbavanje i usavršavanje čitanja u sebi s razumevanjem; negovanje kulture usmenog i pismenog izražavanja; bogaćenje rečnika; razvijanje poštovanja prema sopstvenoj kulturnoj baštini i potreba da se ona sačuva od zaborava

Tip časa: obrada pesme

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni

Nastavne metode: verbalno-tekstualna, dijaloška, demonstrativna

Sredstva rada: nastavni listić

Korelacija: s likovnom kulturom i narodnom tradicijom

Aktivnosti učenika: razumevanje na sluh, odgovaranje na pitanja, čitanje, recitovanje, monološke i dijaloške vežbe, manuelne aktivnosti

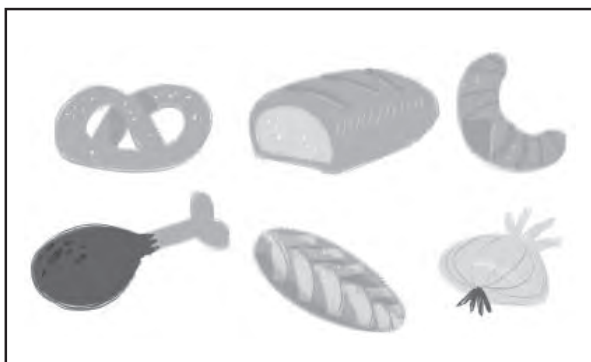
Napomena: predložene su dve varijante glavnog i završnog dela časa

STRUKTURA I TOK NASTAVNOG ČASA

Uvodni deo časa: 5 minuta

Podela i rešavanje nastavnih listića koje je nastavnik pripremio.

Zaokruži proizvode koji se spravljaše od brašna.

Pitanja za učenike:

Šta naše nane peku el kuvaje od brašna? (Kolače, fanke, pogače, lepanje, tisto...)

Otkud nam brašno? Od čeg se pravi brašno?

PRVA VARIJANTA ČASA

Uvodni razgovor i objašnjenje manje poznatih reči:

*Pogledaj crtež žita (učitelj nacrtala klas na tabli i na njemu označi osnovne delove: zrno, **osi**).*

*Kad se žanje žito? Kako je tad obično vrime? Zašto kosci – **risari** i **risaruše** (upisati na tabli nepoznatu reč) žure da što brže završe poso? Plaše se da ji ne iznenadi nevrime – **ampa** (napisati na tabli).*

Znaš li kako se žito kosi? Kako se to kadgod radilo? Radilo se ručno – kosom (pokazati ilustraciju). Ono što se odsiće jednim zamahom kose naziva se **otkos** (upisat na tabli). Požnjeveno žito slagalo se unakrst u **krstine** (upisat na tabli). Sve što se jedne godine dobije s njiva nazivamo **litinom** (upisati na tabli).

Glavni deo časa: 30 minuta

Izražajno čitanje pesme „Put do novog kruva” Gabrijele Diklić.

Izražajno čitanje pesme.

Razgovor o pesmi

Analiza pesme radi se prema metodičkoj aparaturi datoj u *Čitanci* na 112. strani.

Završni deo časa: 10 minuta

Uraditi zadatak *Vižbajmo* na 113. strani u *Čitanci*.

DRUGA VARIJANTA ČASA

Glavni deo časa: 20 minuta

Analizu pesme uraditi u vidu grupnog rada. Nastavne listiće priprema nastavnik kod kuće.

Da biste bolje razumili ovu pismu, morate štogod znat o običajima koji prate Dužijancu i kosidbu žita. Svaka grupa nek riši svoj zadatak, a na kraju će jedan član grupe podnet izveštaj.

Grupni rad

1. GRUPA

Pročitajte još jedared prvu strofu pisme „Put do novog kruva” Gabrijele Diklić. Razgovarajmo o njoj.

Ode se divani o bandašu. Ko je bandaš i koji je njegov poso? Pročitaj slideći tekst i ispriopovidaj ga razredu.

„Kadgod su njive bile zdravo velike i da bi sve bilo urađeno na vrime, dolazilo je do udruživanja u bande. U svakoj risarskoj bandi bio je jedan glavni – bandaš, koji je „divanio” umisto gazde. A na kraju risa priređivana je zabava. Bila je to opšta bunjevačka proslava di se med momcima biro bandaš, a med divojkama bandašica. Oni su bili najlipši par, a divojka je imala obavezu priredit Bandašicino kolo.”

2. GRUPA

Pročitajte još jedared drugu strofu pisme „Put do novog kruva” Gabrijele Diklić. Razgovarajmo o njoj.

Kako se prostiru uža i šta rade risari saznaćeš iz teksta koji je prid tobom. Pročitaj ga i ispriповidaj razredu.

„Risarski dan je počinjo ranom zorom, dok je još rosa. Prvo bi svi risari, a najpre žene, izlazili u njivu di su pleli užad. Ona su se plela od žita istrgnutog iz korena i vezivala u snoplje, a obaško se pazilo da ji ima taman toliko koliko treba za taj dan kosidbe. Plelo se tako što se žito kod klasa zavrnilo, jel je tamo najtanje, okrenilo se dva-tri puta i uže bi bilo gotovo. Užad su se čuvala u sinu, el su se pokrivala čimegod, kako se ne bi friško osušila.”

3. GRUPA

Pročitajte još jedared treću strofu pisme „Put do novog kruva” Gabrijele Diklić. Razgovarajmo o njoj.

Opiši vrime kad se vrše žito. Zašto risari žure s poslom? Cigurno si i ti doživio kaku ampu jel padanje leda. Kako onda izgleda njiva?

4. GRUPA

Pročitajte još jedared četvrtu strofu pisme „Put do novog kruva” Gabrijele Diklić. Razgovarajmo o njoj.

Znaš li kako se prave đuge? O tom pročitaj slideći tekst i ispriповidaj ga razredu.

„Đuga je posuda za vodu, grnčarija. A grnčar je jedno od najstariji zanimanja kojima se čovik bavi od pamtivika. Izabere se odgovarajuća vrsta zemlje koja se pomiša s vodom i dobro zakuva. Dobija se tistasta masa od koje se onda oblikuju razne posude. Pronalaskom grnčarskog točka postupak izrade predmeta koji su okrugli je zdravo ubrzan. To se prija svega odnosi na posude ko što su vaze, đuge i slično...

Gotovi predmeti se ostavljaе u ladovinu, na promaju, da se suše. Đuga mož i da se primaže i oslikava. Grnčarija se potom peče u specijalnim pećima. Posli pečenja, lađenje mora bit postupno da predmeti ne bi popucali. To se i pored najveće pažnje ipak dešava, a obim štete zavisi od veštine majstora koji to radi.”

5. GRUPA

Pročitajte još jedared petu strofu pisme „Put do novog kruva” Gabrijele Diklić. Razgovarajmo o njoj.

Znaš li šta su „krstine” i kako se radilo „na dva krsta”? O tome pročitaj slideći tekst i ispriopovidaaj ga razredu.

„Kako su njive bile zdravo velike, nije se moglo kosit „s kraja na kraj”, risari su kosili „na dva krsta” i ta dužina se nazivala „pripelicom”. Nakon istirane pripelice vezivalo se snoplje, a pridveče, kad bi pala rosa, kosit se više nije moglo i svezano se snoplje nosilo i sadivalo u krstine. Svaki krst je imo po 18 snopova, složeni u obliku krsta. Najdonji se zvao „kurjak”, a gornji „popo”.

6. GRUPA

Pročitajte još jedared šestu strofu pisme „Put do novog kruva” Gabrijele Diklić. Razgovarajmo o njoj.

Znaš li kako se plete kruna? O tom pročitaj slideći tekst i ispriopovidaaj ga razredu.

„Digod prid kraj kosidbe risaruše bi plele vinac i krunu od žitnog klasja. Plelo se isključivo od pšeničnog klasja, nikad od ječma, raži el pak zobi. Na kraju risa vinac se mećo oko bandašovog šešira, a kruna se nosila gazdi na salaš.”

Završni deo časa: 20 minuta

Učenici referišu o urađenim zadacima.

Domaći zadatak: Ukoliko priostane zadataka iz *Čitanke* uraditi ih kod kuće.

SADRŽAJ

Uvod	3
Ciljevi i zadaci	5

PRVI RAZRED

<i>Zdravo, dico!</i>	11
<i>U škuli</i>	14
<i>Nezgoda na odmoru.</i>	17
<i>Jutro, Ljubomir Lotić.</i>	20
<i>Porodica</i>	22
<i>Moje porodično stablo</i>	24
<i>Moja majčica, nepoznati autor</i>	27
<i>Naša kuća</i>	28
<i>Od bašče do astala</i>	31
<i>Jesen na salašu</i>	33
<i>Slika po slika – priča</i>	34
<i>Lipo ponašanje</i>	36
<i>Za astalom</i>	38
<i>Bubuš i mrak, Suzana Kujundžić Ostojić</i>	40
<i>Zima</i>	42
<i>Mikulaš</i>	44
<i>Materice, Oce</i>	46
<i>Božić</i>	48
<i>Mali Mićo, Nikola Kujundžić</i>	51
<i>Stare sigre</i>	53
<i>Uskršnji zečići</i>	57
<i>Podvikuje bunjevačka vila, Nikola Kujundžić</i>	59
<i>Mliko, nepoznati autor</i>	61
<i>Cembule, narodna pesma</i>	63
<i>Dici, narodna pesma</i>	65

<i>Dida i ripa</i> , narodna pripovetka	66
<i>Cvrčak i mrav</i> , prema basni Dositeja Obradovića.	69

DRUGI RAZRED

<i>Mlado lito</i> , pisanje novogodišnje čestitke.	75
<i>Kolo igra, tamburica svira</i> , Nikola Kujundžić	77
<i>Sićanje na Uskrs</i> , Gabrijela Diklić	78
<i>Kraljička pisma</i> , narodna pesma	80
<i>Lisica i jež</i> , narodna basna	83
<i>Put do novog kruva</i> , Gabrijela Diklić	84

Mirjana Savanov
Ruža Josić

BUNJEVAČKI GOVOR
SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE
PRIRUČNIK ZA UČITELJE
uz *Bunjevačku čitanku*
za 1. i 2. razred osnovne škole

Prvo izdanje, 2013. godine

Zavod za udžbenike, Beograd
Obilićev venac 5
www.zavod.co.rs

Lektor teksta na srpskom jeziku
Irena Kanakaš

Likovni urednik
Biljana Savić

Grafički urednik
Miroslav Radić

Korektor
Marijana Vasić Stjepanović

Obim: 5,75 štamparskih tabaka

Format: 16,6 × 23,5 cm

